

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів
освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр"
галузей знань 0505 – "Машинобудування та матеріалобробка",
0701 – "Транспорт і транспортна інфраструктура"

Затверджено
на засіданні кафедри
філософії та соціально -
гуманітарних дисциплін
Протокол № 6 від 23.01.14

Чернігів ЧНТУ 2014

Педагогіка вищої школи. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" галузей знань 0505 – "Машинобудування та матеріалообробка", 0701 – "Транспорт і транспортна інфраструктура" // Укладач: С.К.Каземирова. – Чернігів: ЧНТУ, 2014. – 60 с.

Укладач: Каземирова Світлана Костянтинівна, кандидат філософських наук, доцент

Відповідальний за випуск: Крук О.І., завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: Легецька Л.О., кандидат історичних наук, доцент

можна лише навчитися".
Платон

ВСТУП

Педагогіка вищої школи є обов'язковою дисципліною в загальній системі універсальної підготовки магістрів і включена до державного освітнього стандарту України.

Задача курсу - оволодіння основами вузівської педагогіки, формування творчого підходу до вибору дидактичних засобів, методів і методичних прийомів організації навчального процесу та контролю знань студентів; опанування системою знань та вмінь з проблеми виховання й розвитку особистості у навчанні.

Самостійна робота студентів (СРС) займає провідне місце у системі сучасної вищої освіти. З усіх видів навчальної діяльності СРС значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості магістра. Самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної діяльності. Адже знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися дійсним надбанням людини. Тому СРС має навчальне, особисте та суспільне значення.

Навчальна діяльність характеризується суб'єктністю, активністю, предметністю, цілеспрямованістю, наявністю структури та змісту. Особливими ознаками самостійної навчальної діяльності є такі:

- зміни самого суб'єкта;
- залежність від рівня розвитку студента та опора на досягнутий рівень розвитку;
- засвоєння загальних способів дій та наукових понять;
- передумання загальних засобів дій вирішенню завдань;
- залежність змін психічних властивостей та поведінки тих, хто навчається, від результатів їх власних дій.

СРС – це діяльність, що організується тим, хто навчається, в силу його пізнавальних мотивів у найбільш зручний, раціональний, з його точки зору, час та контролюється ним самим на основі опосередкованого системного управління з боку викладача.

СРС – це багатоаспектне та поліфункціональне явище з двоєдиністю цілей:

- формування самостійності студента (спеціальна мета навчання);
- розвиток здібностей, вмінь, знань та навичок студентів (загальна мета діяльності навчання).

СРС сприяє підвищенню педагогічного процесу, принципово переорієнтовує його. Завдяки СРС відбувається перехід від переважно виконавчої репродуктивної діяльності студентів до пошукового, творчого начала на всіх етапах навчання в ВНЗ. Жорстка уніфікація, одноманітність цілей, змісту, методів, організаційних форм змінюється індивідуалізацією та диференціацією виховання, професійного фахового навчання та розвитку особистості

1 НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – надання магістрантам знань теоретичних основ педагогічної теорії та педагогічної майстерності, управління навчально-виховним процесом у вищій школі, а також сприяти активному запровадженню психологічних знань в навчально-виховний процес сучасного вузу.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни:

1. усвідомлення проблем і тенденції розвитку педагогіки вищої школи;
2. практичне ознайомлення з засобами, формами, методами навчання і виховання студентської молоді, використання інноваційних технологій організації пізнавальної діяльності студентів;
3. оволодіння техніками ефективного педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- принципи дидактики (навчання) вищої школи;
- архітектуру сучасного педагогічного процесу;
- особливості особистості студента та викладача вузу;
- засоби і методи навчання й виховання у вищому учбовому закладі;
- технології й техніки ефективного педагогічного спілкування.

вміти:

- застосовувати основні принципи організації навчання і виховання при формуванні змісту навчання і виховання;
- володіти прийомами організації навчально-виховного процесу;
- володіти основами навичок аналізу навчально-виховних ситуацій;
- вибирати і застосовувати адекватні педагогічної ситуації методи навчання і виховання;
- робити вибір між ефективним та директивним стилем педагогічного спілкування;
- застосовувати методи, прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів (бесіди, діалогу, дискусії, мозкової атаки, сюжетно-рольової гри, роботи в групах тощо);
- застосовувати методи, прийоми організації виховного впливу на студентів;
- розв'язувати педагогічні конфлікти у різноманітних ситуаціях;
- аналізувати сучасний стан і головні тенденції розвитку освіти в Україні і за рубежом, шляхи інтеграції системи вітчизняної освіти в європейську і світову освітню систему.

Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи

Тема 1. Вступ. Педагогіка вищої школи як наука

Педагогічна система як предмет педагогіки вищої школи. Мета дисципліни – становлення кваліфікованого викладача вищого закладу освіти; завдання – розвиток знань про педагогічні об'єкти і категорії, методи науково-педагогічного дослідження, формування педагогічних умінь (комунікативних, організаційних, творчих, гностичних, конструктивних, прогностичних). Система педагогічних наук. Педагогіка вищої школи як наука і як мистецтво. Сучасні методологічні підходи у педагогіці вищої школи. Основні ідеї, концепції, теорії педагогіки вищої школи. Завдання педагогіки вищої школи на сучасному етапі. Методи науково-педагогічних досліджень. Методи теоретичного дослідження. Методи кількісного оброблення результатів педагогічного дослідження. Взаємозв'язки з іншими психолого-педагогічними дисциплінами.

Тема 2. Історія становлення і розвитку вищої школи й освіти в Україні та зарубіжних країнах

Братства: їх і значення в розвитку української вищої школи XVI – XVII ст. Класичні університети України періоду нової та новітньої історії. Українська вища школа доби Центральної Ради. Час Гетьманату (два «загублених» університети і два «забуті» президенти Української Академії наук). Польська політика утравізму в освіті. Вища школа періоду радянської влади. Українська вища школа в зарубіжних країнах.

Сучасна система вищої освіти в зарубіжних країнах (на прикладах Великої Британії, Китаю, Німеччини, США, Японії).

Тема 3. Реформування системи освіти України. Інновації в системі вищої педагогічної освіти

Завдання та напрями реформування системи вищої освіти України. Головна мета Програми "Освіта (Україна XXI століття)". Стратегічними завданнями реформування вищої освіти. Пріоритетні напрями реформування вищої освіти.

Основні шляхи реформування вищої освіти. Особливості оновлення вищої освіти України. Державні стандарти підготовки фахівців з вищою освітою.

Поняття педагогічної інновації та інноваційного процесу в освіті. Особливості процесу реалізації інновації. Сутність педагогічної інноватики. Основні принципи оновлення: науковість та історизм під час розгляду явищ природи і суспільства; культурна відповідність; іновативність у поєднанні з традиційністю; диференціація та інтеграція знань; особистісно-орієнтований підхід; безперервність та варіативність навчання.

Тема 4. Основні поняття педагогічного процесу у вищій школі

Педагогічний процес - центральна категорія педагогіки. Сутність педагогічного процесу у вищій школі. Закономірності педагогічного процесу. Основні структурні компоненти педагогічного процесу як системи: мета педагогічного процесу, суб'єкти та об'єкти системи, завдання, змістова складова (виховання, навчання (самоосвіта), професійна підготовка, розвиток), організаційна структура, педагогічна діяльність, а також результат. Підпорядкованість виховання загальним закономірностям суспільного розвитку. Зв'язок між метою, процесом і результатом виховання. Оптимальність і зрозумілість цілей виховання і на-

вчання. Необхідність створення умов для успішного переведення зовнішніх впливів у внутрішню позицію студентів. Зв'язок стилю педагогічного керівництва викладача та ступені розвитку активності та самостійності студентів. Зв'язок між єдністю вимог до студентів і єдністю їхнього розвитку.

Тема 5. Викладач в педагогічному процесі. Педагогічна професія. Викладацька діяльність

Особистість викладача у навчальному процесі. Проблема стилів педагогічної діяльності. Самовиховання викладача. Взаємодія суб'єктів освітнього процесу. Педагогічна діяльність і її психологічна характеристика.

Характеристика професії викладача та професорсько-викладацького складу ВНЗ. Сутність діяльності викладача як управління навчально-пізнавальним і професійним становленням студентської молоді. Складові частини професійно-педагогічної діяльності: діагностика, прогнозування, проектування, управління, організація, контроль та корекція.

Тема 6. Студент в педагогічному процесі

Особливості розвитку особистості студента. Типологія особистості студента. Загальна психологічна характеристика студентського віку. Типологічні особливості сучасних студентів. Студент як суб'єкт педагогічного процесу. Навчальна діяльність студентів.

Змістовий модуль 2. Теорія навчання (дидактика) і виховання

Тема 7. Сутність процесу навчання, принципи навчання у ВНЗ

Навчальний процес як система організаційних і дидактичних заходів по реалізації мети і змісту навчання на певному освітньому або кваліфікаційному рівні. Принципи навчання у вищій школі: гуманізації, природовідповідності, культурної відповідності, демократизації, активності та самостійності, диференційованого та індивідуального підходу, послідовності викладання, науковості, наочності, зв'язку теорії з практикою.

Тема 8. Методи навчання у вищому закладі освіти

Нові вимоги до методів навчання за умов НТР і соціального прогресу. Визначення методів навчання у вузі, структура об'єкта методів навчання. Різні класифікації методів навчання. Методи науки і методи навчання у вищій школі. Характеристика окремих методів (бесіда, дискусія, лекційний метод, робота з книгою, демонстрація, відеометод, вправа, лабораторний метод, практичний метод, ігрові методи, методи програмованого навчання).

Тема 9. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів

Лекція як організаційна форма. Види лекцій та їх характеристика. Діяльність викладача і студентів на лекційному занятті. Організація навчання на семінарському занятті. Види семінарських занять і методика їх проведення. Практичне, лабораторне заняття, індивідуальне заняття як організаційні форми навчання у вищій школі. Характеристика діяльності викладача і студентів на цих заняттях. Консультація, особливості її організації у вищій школі. Навчальні та робочі програми навчальної дисципліни. Види спілкування та їх вплив на ефективність навчання.

Тема 10. Види і сучасні технології навчання у вищій школі

Сутність видів і технологій навчання. Проблемне навчання: проблемна ситуація і проблема, етапи вирішення проблеми, способи створення проблемної ситуації, методи проблемного навчання. Програмоване навчання, його характеристика, види програм. Діяльність викладача по активізації навчання. Характеристика активних методів навчання у вищій школі та їх застосування. Модульно-рейтингова технологія навчання. Способи групового навчання. Інформаційні технології навчання. Дистанційне навчання.

Тема 11. Організація самостійної роботи студентів і контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів

Сутність і значення самостійної роботи студентів. Види, організаційні форми самостійних робіт і педагогічне керівництво ними. Труднощі їх проведення. Основні умови успішності самостійної роботи студентів.

Сутність, функції та зміст контролю результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів. Основні принципи контролю та оцінки знань, умінь, навичок. Види, методи і форми контролю, шляхи їх удосконалення. Критерії і норми контролю результатів діяльності студентів. Педагогічний вимір.

Тема 12. Основні напрями виховання студентської молоді. Методи і форми виховання у вищому закладі освіти

Виховна система навчального закладу: компоненти, типи, критерії ефективності. Цілі і сутність виховання у вищій школі. Виховання і розвиток особистості, психолого-педагогічна характеристика студентського віку. Самовиховання і перевиховання. Закономірності і принципи виховання у вищих закладах освіти. Зміст виховання у вузі: розумове, моральне, трудове, правове, громадянське, екологічне та ін. Критерії вихованості.

Визначення метода, прийому, засобу виховання. Класифікація методів виховання, їх характеристика. Форми виховання студентської молоді та їх види. Особливості студентського колективу. Діяльність викладача вищої школи, куратора групи з становлення і розвитку колективу студентів.

Змістовий модуль 3. Педагогічна майстерність

Тема 13. Педагогічна майстерність і педагогічна техніка викладача

Поняття педагогічної майстерності. Елементи педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності. Педагогічна ситуація і педагогічна задача.

Поняття педагогічної техніки. Внутрішня техніка викладача. Синтез педагогічного оптимізму, впевненість у собі як викладачі, відсутність страху перед студентами, вміння володіти собою, відсутність емоційного напруження, наявність вольових якостей (цілеспрямованості, самовладання і рішучості). Зовнішня техніка викладача.

Педагогічна майстерність як театральна мистецька дія. Особливості образного мислення. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки. Театральне мистецтво у вимірах психології.

Тема 14. Майстерність педагогічного спілкування та психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні

Поняття педагогічного спілкування, його особливості, функції, види. Педагогічне спілкування як діалог. Анатомія діалогу. Контакт у педагогічному діалозі. Структура педагогічного спілкування. Стиль педагогічного спілкування. Позиції, ролі в спілкуванні. Формальний аспект педагогічного спілкування. Рівні спілкування (конвенціональний, маніпулятивний, стандартизований, ігровий і діловий). Контакт і зворотній зв'язок в педагогічному спілкуванні. Індивідуальні особливості та стратегії педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування. Проблема навчальних конфліктів і способи їх попередження.

Тема 15. Технологія організації педагогічній взаємодії у процесі індивідуальної бесіди

Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії. Структура бесіди. Етап моделювання. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди. Вербальна комунікація. Мовлення і комунікативна поведінка викладача. Функції мовлення у взаємодії зі студентами. Умови ефективності професійного мовлення викладача. Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього викладача.

Роль невербальних засобів. Невербальна комунікація: мова тіла (статична та динамічна експресія), міжособистісний простір (дистанція, взаємне розміщення під час спілкування), часові характеристики спілкування (час спілкування, запізнення, затримка дій).

Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту. Техніки взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її вирішення. Прийоми педагогічної взаємодії.

1.3 Перелік навчальної літератури

1. Закон України "Про вищу освіту" №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. – 2002. – № 4. – С. 36-41.
3. Наказ МОН України. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи № 943 16 жовтня 2009 року.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Управління школою. – 2004. – лютий. – № 4. – С. 2-14.
5. Авдєєва І.М., Мельникова І.М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи: Навч. посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 304 с.
6. Алексюк Ф.М. Педагогіка вищої освіти України: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. – К.: "Либідь", 1988. – 558 с.
7. Алисултанова Э.Д. Компетентностный подход в инженерном образовании. – М.: Изд – во.: "Академия Естествознания", 2010. – 160 с.

8. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник – К. : Либідь, 2006. – 422 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bookland.net.ua/book/77893+Pedagogika+i+metodika+vishchoyi+shkoli.html>
9. Барбашова І.А. Дидактика: Навч. посібник / І.А. Барбашова. – 2-е видання. – Донецьк: Ландон-XXI, 2011. – 228 с.
10. Барбашова І.А. Загальні основи педагогіки: Навч. посібник для ст-тів ВНЗ / І.А. Барбашова. – 2-е видання. – Донецьк: Ландон-XXI, 2011. – 126 с.
11. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Либідь, 2005. – 252 с.
12. Вавринчук В.П. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. – Хмельницький: Поліграфіст – 2, 2012. – 252 с.
13. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – К.: центр. Навчальної літератури, 2003. – 316 с.
14. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
15. Виховна робота зі студентською молоддю. Навч. посібник. – Одеса, 2006. – 288 с.
16. Волков Б.С. Психологія юности и молодости: Учеб. пос. – М.: Академ. Проект "Трикта", 2006. – 256 с.
17. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: Навч. посібник – Донецьк: Вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 242 с.
18. Козак Н.Л. Університетська освіта: Навч. посіб. – Львів: Новий Світ-200, 2011. – 178 с.
19. Козлакова Г.А., Маригодов В.К., Слободянюк А.А. Высшее техническое образование (педагогический, дидактический и социально-психологический аспекты). – Севастополь: Изд-во СевГТУ, 2001. – 268 с.
20. Кузьмінський А.І. Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 447 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/pedagogika/pedagogika_u_zapitannya_i_vidpovidyah_-_kuzminskiy_ai
21. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч. метод. посібник. Вид. 4-те, Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 190 с.
22. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: Навч. Посіб. – К.: Знання, 2006. – 447 с.
23. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки. – К.: НПУ, 2006. – 206 с.
24. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 232 с.
25. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
26. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. /З.Н.Курлянд, Р.І.Хмельюк, А.В.Семенова та інш. За ред. З.Н.Курлянд. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.:

- Знання, 2007. – 495 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_kurlyand_zn
27. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А.Зязюна. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Вища школа, 2004. – 423 с.
 28. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Підручник / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 2006. – 606 с.
 29. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / Под общей ред. В.С. Кукушина. Изд. 4-е, перераб. и доп. – Ростов–на–Дону: Издат. центр "Март", Феникс, 2010. — 333 с.
 30. Подольская Е.А. Педагогика и психология высшей школы: Учеб. пособие. – Харьков: Изд-во НУА. 2010. – 316 с.
 31. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Підручник. – Вид. 3-е, вип. і доп. – К.: Каравела, 2011. – 359 с.
 32. Подоляк Л.Г. . Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Практикум: Навч. посіб. – К. : Каравела, 2008. – 335 с.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>
/Подоляк_Л.Г.,ЮрченкоВ.І.Психологія_вищої_школи_(навчальний_посібник)
 33. Психология и педагогика высшей школы /Под ред. М. В. Буланова-Топоркова. – Ростов–на–Дону: Феникс, 2010. – 544 с.
 34. Сергеев С.Ф. Инженерная психология и эргономика. – М.: Изд-во НИИ школьных технологий, 2008. – 176 с.
 35. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбов. літератури, 2012. –168 с.
 36. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Концепція формування гуманітарно - технічної еліти в НТУ "ХПІ" та шляхи її реалізації: Навчально – методичний посібник. – Харків: НТУ "ХПІ", 2004.- 413 с.
 37. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К.: Конкор, 2011. – 628 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uchebnikonline.ru/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_turkot_ti/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_turkot_ti.htm
 38. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посібник. У 2-Х кн. Кн.1. Х – ХІХ століття /За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624 с.
 39. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. У 2-Х кн. Кн.2. ХХ століття /За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624 с.
 40. Філоненко М. Психологія спілкування: Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
 41. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник для студентів . – К.: "Академвидав", 2007. – 352 с.
 42. Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів: Тренінг-курс для викладачів університету /За ред. Л.О. Савенкової, Г.М. Романової. – К.: КНЕУ, 2011. –390 с.
 43. Jarvis, P. Adult Education and Lifelong Learning. Theory and Practice / P. Jarvis. 3rd ed. L.: Routledge, 2004.
 44. Wolf, P. Brain Matters: Translating Research into Classroom Practice (2nd ed.). ASCD, 2010. – 207 p.

45. Myers, David G. Exploring Psychology. New York: Worth Publishers, 2008. – 581 p.

Методичне забезпечення

1. Деловое общение: Методические советы для студентов специальности 7.050201 - "Менеджмент организаций". В 2 - х частях. / Составитель: С.К. Каземирова. – Чернигов: ЧНТУ, 2013.
2. Етика ділового спілкування в питаннях: Завдання для самостійної роботи студентів / Укладач: С.К. Каземирова. – Чернігів: ЧДТУ, 2000. – 60 с.
3. Основные коммуникационные навыки: Методические рекомендации к семинарским занятиям и самостоятельной работы для студентов специальности 7.050201 - "Менеджмент организаций" / Составитель: С.К. Каземирова. – Чернигов: ЧГТУ, 2005. – 48 с.
4. Конфликтология: практикум для самостоятельной работы студентов специальности 7.050201 - "Менеджмент организаций". В 3-х частях. / Составитель: С.К. Каземирова. – Чернигов: ЧГТУ, 2007.
5. Пособие по общению: Методические рекомендации и упражнения по курсу "Этика делового общения" для студентов заочного факультета инженерно-экономических специальностей. В 2-х частях. / Составитель: С.К. Каземирова. – Чернигов: ЧГТУ, 2001.
6. Психологія роботи з людьми: Тести і завдання для самостійної роботи студентів / Укладач: С.К. Каземирова. – Чернігів: ЧДТУ, 2001. – 69 с.
7. Тесты и задания по курсу "Этика делового общения" для студентов инженерно-экономического факультета. В 3-х частях. / Составитель: С.К. Каземирова. – Чернигов: ЧГТУ, 2001.

Інформаційні ресурси

1. <http://library.uipa.edu.ua/publications/local-authors/item/467-novij-informatsijnij-resursna-dopomogu-fakhivtsyam-inzhenerno-pedagogichnoji-osviti-z-dosvidu-roboti-naukovoji-biblioteki-ukrajinskojiinzhenerno-pedagogichnoji-akademiji.html> - Ресурсна допомога фахівцям інженерно-педагогічної освіти
2. <http://www.konc-ees.ru/ob-obrazovanii/o-sostave-informacionnyh-resursov-ispolzujemyh-v-prepodavanii-otdelnyh-predmetov.html>
3. <http://www.pedagogics-book.ru/>
4. <http://www.intellect-invest.org.ua/collaboration/>
<http://www.psibib.ru/spec/resurs.php> - Специалистам и студентам Интернет-ресурсы
5. <http://www.pedlib.ru/>
6. <http://www.iovrao.ru/>
7. <http://www.ipras.ru/>

1.4 Структура навчальної дисципліни

Таблиця 1.1 - Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин	
	Всього	У тому числі

Назви змістових модулів і тем		МТМ МЗВ, МАТ	ММВ	ММА	Лекції	МТМ МЗВ, МАТ	ММВ	ММА
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи								
1.	Педагогіка вищої школи як наука	1,5	2,5	1	0,5	1	2	0,5
2.	Історія становлення і розвитку вищої школи й освіти в Україні та зарубіжних країнах	2	3	1	-	2	3	1
3.	Реформування системи освіти України. Інновації в системі вищої педагогічної освіти	2	3	0,5	-	2	3	0,5
4.	Основні поняття педагогічного процесу у вищій школі	2,5	3,5	1,5	0,5	2	3	1
5.	Викладач в педагогічному процесі. Педагогічна професія. Викладацька діяльність	4	5	3	2	2	3	1
6.	Студент в педагогічному процесі	4	5	3	2	2	3	1
Змістовий модуль 2. Теорія навчання (дидактика) і виховання								
7.	Сутність процесу навчання, принципи навчання у вищій школі	2,5	3,5	1,5	0,5	2	3	1
8.	Методи навчання у вищому закладі освіти	2,5	3,5	1,5	0,5	2	3	1
9.	Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів	2	3	1	-	2	3	1
10.	Види і сучасні технології навчання у вищій школі	4	5	3	2	2	3	1
11.	Організація самостійної роботи студентів і контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів	3	4	2	1	2	3	1
12.	Основні напрями виховання студентської молоді. Методи і форми виховання у вищому закладі освіти	3	4	2	1	2	3	1
Змістовий модуль 3. Педагогічна майстерність								
13.	Педагогічна майстерність і педагогічна техніка викладача	4	5	3	2	2	3	1
14.	Майстерність педагогічного спілкування та психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні	6	7	5	4	2	3	1
15.	Технологія організації педагогічній взаємодії у процесі індивідуальної бесіди	2	3	1	-	2	3	1
Усього годин за дисципліну		45	60	30	16	29	44	14

**2 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ САМОСТІЙНИХ СЕМЕСТРОВИХ ЗАВДАНЬ**

Програмою дисципліни передбачено виконання магістрами індивідуального самостійного завдання у вигляді *контрольної роботи*. Метою виконання роботи є закріплення теоретичних знань з дисципліни та набуття практичних новичок самостійної роботи з рекомендованою до вивчення літературою. Пропонована контрольна робота є письмовою формою опрацювання головних питань дисципліни "Педагогіка вищої школи", яка дозволяє студентам удосконалювати процес вивчення теоретичних та практичних питань дисципліни.

Контрольна робота представляє собою самостійно написану роботу і розкриває те чи інше питання педагогіки вищої школи на основі вивчення навчальної, довідкової та наукової літератури.

Контрольна робота повинна бути надрукована на аркуші А – 4 формату (одинарний комп'ютерний інтервал, розмір шрифту 14 Times New Roman, верхнє і нижнє поля - 2 см., праве поле – 1,5 см., ліве поле - 3 см.) або написана розбірливим почерком, а також подана у вигляді презентації в Microsoft Office Power Point.

При написанні та захисті контрольної роботи необхідно дотримуватися таких *вимог*:

1. Необхідно вказати тему роботи, навчальну дисципліну, за якою написана робота, а також дані про студента (ПІБ, спеціальність, курс, група, номер залікової книжки), прізвище викладача. Все це вказується на обкладинці контрольної роботи (Див.: Додаток А – Зразок оформлення титульної сторінки).
2. Слід здати **виконану роботу** на кафедру "Філософії та соціально-гуманітарних дисциплін" для перевірки викладачем **не менше ніж за місяць до початку сесії**. Робота отримує позитивну оцінку, і студент допускається до презентації та обговорення роботи в тому випадку, якщо вона виконана повністю (в обсязі всіх компонентів), розкриває тему реферату на сучасному науковому рівні, написана грамотно і оформлена у відповідності з наведеними вимогами. Робота може бути відхилена в наступних випадках:
 - при явно недостатньому обсязі;
 - при явній неможливості її прочитання через нерозбірливого почерку;
 - при відсутності одної з складових;
 - при обсязі тексту "Професіограма викладача вищої школи з дисципліни, яка їм викладається" менше 2-х сторінок;
 - за наявності грубих помилок в оформленні роботи (відсутність назви теми, плану, обґрунтування вибору теми і висновків, списку використаної літератури);
 - при невідповідності змісту лекції з курсу "Педагогіка вищої школи" її темі або плану;

- за відсутністю презентації лекції в Microsoft Office Power Point.
- за наявності явних ознак несаможостійності (ознаки сканування тексту, використання роздруківок з Інтернету, роздруківка тексту з документа HTML і тд.).

Оцінка самостійної (контрольної) роботи проводиться за наступними критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді педагогічних ситуацій, вирішенні завдань, винесених для самостійного опрацювання.
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в індивідуальній творчій роботі, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки та рекомендації.

У разі якщо робота отримує позитивну оцінку, вона повинна бути презентована студентам – магістрантам. На базі презентації лекції по ній проводиться обговорення матеріалу. У ході обговорення викладач повинен остаточно упевнитися, що робота носить самостійний характер, а студент володіє матеріалом, якої використовував при її написанні. Після презентації та обговорення (Див.: Додаток Г – *Орієнтовна схема аналізу лекційного заняття*) робота вважається той, що зарахована. Презентація та обговорення у групі проводиться до початку сесії. Студент з не зарахованої самостійною роботою не допускається до здачі заліку за курсом .

Контрольна робота з дисципліни "Педагогіка вищої школи" включає **три блока:**

- 1) Професіограма викладача вищої школи з тої дисципліни, що буде в майбутньому викладається магістром (Див.: Додаток Б - *Професіограма викладача ВНЗ*) або компетенції (професійно важливі якості) викладача ЧНТУ з дисципліни, яка викладається (Див.: Додаток В - *Професійно – важливі якості викладача ВНЗ*);
- 2) Лекція з курсу "Педагогіка вищої школи";
- 3) Презентація лекції в Microsoft Office Power Point.

Написання професіограми викладача вищої школи з тої дисципліни, що буде в майбутньому викладатися магістром. Для цього користуйтеся схемою (можливі інші варіанти):

- мотивація у викладацької діяльності (домінуючі потреби, інтереси);
- риси темпераменту і характеру, які характеризують Вас з точки зору викладацької діяльності;
- поведінка, яка має прояв у викладацької діяльності (особливості прояву емоцій, почуттів та ін.);
- інтелект (загальна ерудиція, здібності, тип мислення, пам'ять);
- комунікативна компетентність (перелік наявних і відсутніх комунікативних якостей і вмінь, які повинні бути визначені);
- визначення свого рівня комунікативного контролю у спілкуванні; (див.: Деловое общение: методические рекомендации для студентов /Укладач: С.К.Каземирова. – Чернигов: ЧНТУ, 2014. – Ч. I, с. 11-12);
- якості, що характеризують Вас як ефективного комунікатора з точки зору обміну інформацією;
- якості, що характеризують Вас як ефективного комунікатора з точки зору перцепції;
- якості, що характеризують Вас як ефективного комунікатора з точки зору інтеракції;
- Ваш стиль педагогічного спілкування (Див.: Психологія роботи з людьми /Укладач: С.К. Каземирова, тема I; Тести и задания по курсу "Этика делового общения" в 3-х частях /Составитель: С.К. Каземирова).

Допоможуть у складанні професіограми тести, які наведені у переліку методичної літератури, а також дивись Додаток Д - Методики виявлення потреби у спілкуванні.

Обсяг портрету має становити не менш 2-х сторінок А4 аркуша машинописного тексту (одинарний комп'ютерний інтервал, розмір шрифту 14 Times New Roman, верхнє і нижнє поля - 2 см., праве поле – 1,5 см., лівє поле - 3 см.).

Лекція з курсу "Педагогіка вищої школи". Магістр самостійно вибирає тему лекції з курсу "Педагогіка вищої школи" з переліку тем лекції. Магістр має право вибрати свою тему лекції. Цей вибір здійснюється в рамках навчальної програми дисципліни. При підготовці лекції магістр може керуватися таким планом написання лекції:

Тема лекції: (Приклад: Педагогіка вищої школи як наука).

Мета лекції: (Приклад: Розкрити теоретико-методологічні підходи до вивчення педагогіки вищої школи як науки, її предмет та основні категорії, специфіку методів та методики педагогічних досліджень).

Основна проблема: (Приклад: Засвоєння закономірностей процесу навчання і виховання у вищому навчальному закладі, усвідомлення сутності, етапів, методів педагогічного дослідження).

Провідна ідея: (Приклад: Педагогіка вищої школи — наука про закономірності навчання і виховання студентів, їх наукову і професійну підготовку; педагогічне дослідження – цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату).

План лекції:

(Приклад: План лекції

1. Завдання педагогіки вищої школи України. Криза освіти на сучасному етапі.
2. Предмет, об'єкт та категорії педагогіки вищої школи.

Основні терміни і поняття:

(Приклад:

- педагогіка вищої школи;
- об'єкт педагогіки вищої школи;
- предмет педагогіки вищої школи;
- завдання педагогіки вищої школи;
- педагогічна система;
- методологічні категорії педагогіки вищої школи;
- суттєві категорії педагогіки вищої школи;
- методологія педагогіки вищої школи;
- методи педагогіки вищої школи;
- педагогічне дослідження;
- мета;
- проблема;
- гіпотеза;
- задачі дослідження;
- метод дослідження;
- закони вищої школи;
- закономірності вищої школи;
- принципи вищої освіти вищої школи;
- моделі вищої школи;
- структура вищої школи;
- функції вищої школи;
- мета педагогічної науки.

Обрані методи: (Приклад: лекція-бесіда, робота з документами міністерства освіти і науки України, системно-структурний аналіз).

Обладнання: (Приклад: логічно-структурні схеми).

Обсяг тексту лекції – 20-25 сторінок рукописного або 15-20 сторінок машинописного тексту формату А-4.

Презентація лекції в Microsoft Office Power Point. Презентація лекції в Microsoft Office Power Point включає:

1. мета лекції;
2. основна проблема лекції;

3. провідна ідея лекції;
4. план лекції;
5. основні терміни і поняття вибраної теми лекції;
6. основні положення;
7. висновки.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

1. Педагогіка вищої школи як наука (0,5 год.)
2. Основні поняття педагогічного процесу у вищій школі (0,5 год.)
3. Викладач в педагогічному процесі. Педагогічна професія. Викладацька діяльність (2 год.)
4. Студент в педагогічному процесі (2 год.)
5. Сутність процесу навчання, принципи навчання у вищій школі (0,5 год.)
6. Методи навчання у вищому закладі освіти (0,5 год.)
7. Види і сучасні технології навчання у вищій школі (2 год.)
8. Організація самостійної роботи студентів і контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів (1 год.)
9. Основні напрями виховання студентської молоді. Методи і форми виховання у вищому закладі освіти (1 год.)
10. Педагогічна майстерність і педагогічна техніка викладача (2 год.)
11. Майстерність педагогічного спілкування (2 год.)
12. Психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні (2 год.)

ТЕМАТИКА ДОПОВІДЕЙ ТА РЕФЕРАТІВ

Тема 1. Поняття про педагогіку вищої школи як науку про освіту, виховання та навчання. Загальна характеристика теорії виховання.

1. Становлення педагогіки як науки про виховання та навчання.
2. Вклад філософів у розвиток педагогіки.
3. Педагогіка вищої школи як наука, її предмет і об'єкт.
4. Особливості педагогіки вищої школи на сучасному етапі.
5. Завдання педагогіки вищої школи.
6. Функції та основні категорії педагогіки вищої школи.
7. Історичний розвиток педагогіки вищої школи.
8. Історія розвитку педагогіки вищої школи.
9. Внесок вітчизняних педагогів у розвиток педагогіки вищої школи.
10. Історія розвитку теорії і практики освіти дорослих і андрагогіки.
11. Місце педагогіки вищої школи та андрагогіки в системі педагогічних наук. Зв'язки з іншими науками.
12. Андрагогічні основи професійного навчання особистості.

13. Андрагогіка про основні організаційні форми і технології навчання дорослих.
14. Головні ідеї творчості Я.А.Коменського та їх внесок у розвиток педагогіки.
15. Вклад Г.С.Сковороди у розвиток педагогіки.
16. Національні традиції і виховання.
17. Проблеми виховання і навчання на етапі сучасного розвитку суспільства.
18. Внесок В.О. Сухомлинського в розвиток теорії виховання.
19. Вклад А.С.Макаренка в розвиток теорії виховання.
20. Поняття про особистість в педагогіці.
21. Структура особистості.
22. Активність і спрямованість особистості.
23. Поняття про свідомість в педагогіці.
24. Самосвідомість особистості.
25. Формування особистості.
26. Співвідношення психічних процесів, станів та властивостей в процесі виховання особистості.
27. Особистість в процесі виховання і навчання.
28. Принципи та методи вивчення особистості в процесі виховання і навчання.
29. Активність особистості та її джерела в процесі виховання і навчання.
30. Потреби як внутрішнє джерело активності особистості в процесі виховання і навчання.
31. Інтереси як стимули активності особистості в процесі виховання і навчання.
32. Взаємозв'язок здібностей з іншими властивостями особистості в процесі виховання і навчання.
33. Розвиток здібностей в процесі виховання і навчання.
34. Умови і рушійні сили формування і розвитку особистості в процесі виховання і навчання.
35. Шляхи і засоби формування особистості в процесі виховання і навчання.
36. Виховання як соціальне явище.

Тема 2. Структура виховного процесу. Закономірності виховання

1. Поняття виховного процесу, його характеристика та специфіка.
2. Особливості об'єктів та суб'єктів виховного процесу.
3. Структура виховного процесу та характеристика його основних складових.
4. Мета та завдання виховного процесу.
5. Завдання і можливості демократичного суспільства в процесі досягнення мети виховання.
6. Закономірності виховання.
7. Взаємозалежність закономірностей виховання і його мети.
8. Принципи виховання.
9. Методи, форми та засоби виховного процесу.

10. Умови ефективності виховного процесу.
11. Результат виховного процесу.
12. Взаємозв'язок складових виховного процесу.
13. Філософсько-педагогічне розуміння поняття «закономірності виховання».
14. Характеристика основних закономірностей виховання.
15. Значення закономірностей виховання для педагогічного процесу.
16. Функціонування закономірностей в різних соціо-хронологічних умовах.
17. Урахування закономірностей виховання в організації виховного процесу та отриманні результату.
18. Критерії гармонійного розвитку людини.
19. Взаємозв'язок закономірностей виховання та індивідуальних особливостей людини, соціо-хронологічних умов, вікових особливостей розвитку людини.
20. Особливості виховного процесу на етапі сучасного розвитку суспільства.
21. Закони і закономірності виховання.

Тема 3. Принципи виховної діяльності

1. Прояв законів діалектики у виховному процесі.
2. Поняття принципів виховання.
3. Об'єктивна основа принципів виховання.
4. Характеристика основних принципів виховання.
5. Ідейність, науковість і цілеспрямованість виховання.
6. Комплексний та системний підхід до виховання.
7. Врахування вікових та індивідуальних особливостей особистості в процесі виховання.
8. Систематичність і послідовність виховання.
9. Гуманізм принципів виховання, їх взаємозв'язок.
10. Педагогічна практика – основний критерій об'єктивності принципів виховання.
11. Характеристика принципу комплексного підходу до вивчення особистості.
12. Характеристика принципу зв'язку виховання з життям.
13. Характеристика принципу виховання особистості в праці.
14. Характеристика принципу виховання особистості в колективі через колектив.
15. Характеристика принципу єдності свідомості і діяльності.
16. Характеристика принципу наукового підходу до організації виховного процесу.
17. Характеристика принципу індивідуального та диференційованого підходу до особистості.
18. Характеристика принципу опори на позитивне в вихованні.
19. Характеристика принципу поєднання гуманності, поваги з вимогливістю до особистості в процесі виховання.
20. Реалізація педагогічних принципів у методах і формах виховного впливу.

Тема 4. Система методів виховної діяльності. Форми організації виховного процесу

1. Поняття про методи виховання.
2. Диференціація понять "метод", "прийом", "засіб", "форма" виховання. Співвідношення методів і прийомів педагогічного впливу.
3. Залежність методів впливу від мети виховання.
4. Внесок вітчизняних педагогів у розвиток теорії методів виховання.
5. Виховні функції методів.
6. Класифікація методів виховання.
7. Методи формування свідомості.
8. Переконання словом і прикладом.
9. Особистий приклад вихователя.
10. Характеристика методів організації діяльності та формування досвіду поведінки (метод вправ, доручення, вимоги, прикладу).
11. Методи стимулювання позитивної та гальмування негативної поведінки (заохочення, довіра, стягнення, покарання).
12. Методи виявлення результатів педагогічного впливу.
13. Умови успішного використання методів виховання.
14. Педагогічна ситуація і творчий вибір методів виховного впливу.
15. Особливості застосування методів виховання до різних категорій: дітей, підлітків, дорослих людей.
16. Форми виховання.
17. Класифікації форм виховання.
18. Методика проведення виховної бесіди.
19. Засоби виховання.

Тема 5. Колектив як об'єкт та суб'єкт виховної діяльності

1. Поняття про колектив.
2. Ознаки та функції колективу.
3. Типи колективів та їхні характеристики.
4. Сутність виховного впливу колективу на особистість.
5. Проблема спільності людей, колективу, виховання особистості в колективі.
6. Поняття «колектив» в педагогічній спадщині А.С. Макаренка
7. Роль В.О. Сухомлинського у дослідженні проблеми виховання особистості в колективі.
8. Поняття первинного колективу.
9. Структура і стадії розвитку колективу.
10. Принципи розвитку і організації діяльності колективу.
11. Наявність перспектив і традицій колективу як критерії його існування і розвитку.
12. Колектив і особистість.
13. Взаємовідносини в колективі.

14. Умови для максимального самовиявлення і розвитку індивіда в колективі.
15. Малі групи в колективі.
16. Основні умови і шляхи формування колективу.
17. Формування в колективі громадської думки.
18. Формування в колективі відносин взаємної відповідальності.
19. Колектив як умова виховання товариськості, дружби і взаємодопомоги.
20. Самодіяльність і самоврядування в колективі.
21. Формування особистості в колективі.

Тема 6. Студент в педагогічному процесі

1. Особливості розвитку особистості студента.
2. Типологія особистості студента.
3. Загальна психологічна характеристика студентського віку.
4. Типологічні особливості сучасних студентів.
5. Студент як суб'єкт педагогічного процесу.
6. Навчальна діяльність студентів та її організація.

Тема 7. Самовиховання особистості

1. Психолого-педагогічна сутність самовиховання особистості.
2. Зв'язок виховання і самовиховання.
3. Особистість як суб'єкт педагогічних дій і самовиховання.
4. Самовиховання та самоактуалізація.
5. Самовиховання та вікові етапи розвитку людини.
6. Самопізнання як необхідна умова самовиховання.
7. Технології самовиховання.
8. Самовиховання та життєвий шлях людини.
9. Напрямки самовиховання.
10. Зміст, мета і завдання самовиховання особистості.
11. Мотиви самовиховання.
12. Характеристика основних методів і засобів самовиховання.
13. Умови ефективності процесу самовиховання.
14. Результат процесу самовиховання.
15. Роль педагога в процесі самовиховання особистості.
16. Етапи підготовки людини до самовиховання.
17. Шляхи спонукання людини до праці над вдосконаленням своєї особистості.
18. Методика складання і реалізації програми самовиховання.
19. Можливості самовираження і самовдосконалення особистості в процесі самовиховання.
20. Умови ефективного педагогічного керівництва процесом самовиховання.

Тема 8. Викладач вищого навчального закладу як організатор навчально-виховного процесу

1. Основи професійної діяльності викладача ВНЗ.
2. Особистість викладача вищої школи та його професіограма.
3. Функціональні компоненти професійно-педагогічної діяльності викладача.
4. Сутність професійної компетентності викладача вищої школи.
5. Характеристика основних напрямів діяльності викладача ВНЗ.
6. Педагогічне спілкування в діяльності педагога вищої школи.
7. Педагогічний професіоналізм: теорія, досвід, проблеми
8. Викладач вищого навчального закладу: реалії і перспективи.
9. Сутність та компоненти педагогічного професіоналізму.
10. Професія андрагог.
11. Особливості професії андрагога.

Тема 9. Педагогічна майстерність і діяльність викладача вузу

1. Педагогічна майстерність і її елементи.
2. Особистість викладача технічного вузу.
3. Педагогічна техніка викладача вищої школи.
4. Педагогічна майстерність, професійна компетентність, педагогічна культура викладача технічного вузу.
5. Педагогічна майстерність і особистість викладача.
6. Педагогічна ситуація і педагогічна задача.
7. Самовиховання викладача з електротехніки та електромеханіки.
8. Мовлення викладача як засіб педагогічної праці.
9. Педагогічна майстерність як театральна мистецька дія.
10. Особливості образного мислення.

Тема 10. Майстерність педагогічного спілкування

1. Поняття педагогічного спілкування, його особливості, функції, види.
2. Структура і стиль педагогічного спілкування
3. Педагогічне спілкування як діалог.
4. Контакт у педагогічному діалозі.
5. Структура педагогічного спілкування.
6. Стиль педагогічного спілкування.
7. Конфлікт у педагогічній взаємодії.
8. Засоби комунікативного впливу.
9. Стратегії взаємодії у педагогічному спілкуванні.
10. Труднощі та бар'єри у педагогічному спілкуванні: поняття, класифікація, шляхи подолання.
11. Стреси у педагогічному спілкуванні.

12. Природа та джерела комунікативного конфлікту.
13. Стили поведінки в конфліктних ситуаціях та шляхи розв'язання комунікативних конфліктів.
14. Особистість викладача як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
15. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
16. Увага й ува педагога.
17. Способи комунікативного впливу: переконання і навіювання.
18. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтерактивного компонента педагогічній взаємодії.

Тема 11. Основні напрямки і зміст виховного процесу в сучасних умовах

1. Поняття про напрямки виховання.
2. Напрямки виховання і формування світогляду.
3. Основні шляхи роботи соціальних інститутів щодо здійснення ідейно-політичного виховання, формування у людей ідейних поглядів і переконань.
4. Форми і методи ідейного виховання.
5. Виховання громадянського ставлення до життя та суспільної активності у людей.
6. Роль педагога у формуванні світогляду і громадянського ставлення до життя.
7. Шляхи, методи і форми виховання патріотизму.
8. Морально-етичне виховання – основа гармонійного розвитку особистості.
9. Завдання і зміст морально-етичного виховання.
10. Форми і методи морально-етичного виховання.
11. Мета, завдання і зміст правового виховання.
12. Комплекс виховних заходів з формування правової свідомості у людей.
13. Вивчення курсу з основ правових знань у середній школі.
14. Шляхи і методи подолання правового нігілізму людей.
15. Мета, завдання та зміст трудового виховання.
16. Психологічна та практична підготовка людей до свідомої та активної праці.
17. Вибір професійної діяльності.
18. Сутність, завдання і принципи естетичного виховання, його напрямки.
19. Виховання у особистості естетичних почуттів, формування естетичних поглядів, смаків, потреб.
20. Розвиток творчого в особистості, пошук естетичного в соціальній діяльності, праці, дозвіллі.
21. Роль художньої літератури та мистецтва в естетичному вихованні.
22. Основні форми та засоби естетичного виховання.
23. Мета зміст, форми і засоби фізичного виховання особистості.
24. Фізичне виховання і гармонійний розвиток особистості.
25. Проблеми реалізації основних напрямків виховання в сучасних умовах.

26. Необхідність вдосконалення роботи всіх соціальних інститутів у сфері реалізації основних напрямків виховання підростаючого покоління.

Тема 12. Методолого-теоретичні основи процесу навчання у вузі

27. Поняття про процес навчання, його історичний розвиток.

28. Закономірності та рушійні сили процесу навчання.

29. Структурні компоненти навчального процесу у вищому навчальному закладі.

30. Процес навчання як діяльність суб'єктів навчального процесу у вищому навчальному закладі.

31. Процес навчання як спеціально організована пізнавальна діяльність студентів

32. Мотивація навчальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема.

33. Логіка навчального процесу як ефективних шлях мисленевої діяльності студента.

34. Основи особистісне орієнтованого навчального процесу у вищому навчальному закладі.

35. Роль проблемного навчання у вищому навчальному закладі у формуванні творчої особистості студента.

Тема 13. Дидактика як складова частина теорії педагогіки. Навчання як специфічний шлях виховання. Принципи навчання

1. Поняття про дидактику.

2. Інноваційні технології навчання у вищих навчальних закладах.

3. Методологічні основи дидактики вищої школи. Філософія освіти.

4. Шляхи реалізації принципів навчання в вищій школі.

5. Становлення сучасної дидактичної системи вищої школи.

6. Закономірності та принципи навчання у вищій школі.

7. Дидактика як частина педагогіки.

8. Освіта як процес і результат.

9. Головні поняття, категорії і завдання дидактики вищої школи.

10. Об'єкт і предмет дидактики вищої школи.

11. Історичний розвиток дидактики вищої школи.

12. Становлення сучасної дидактичної системи вищої школи.

13. Дидактичні принципи та їх реалізація у вищій школі.

14. Дидактичні теорії та концепції:

а) концепція дидактичного енциклопедизму;

б) концепція дидактичного формалізму;

в) концепція дидактичного прагматизму;

г) концепція функціонального матеріалізму;

д) парадигмальна концепція навчання;

е) кібернетична концепція навчання;

ж) асоціативна теорія навчання.

15. Принципи навчання та шляхи їх реалізація в українській національній школі.

16. Теорія навчання – специфічна галузь виховання особистості.
17. Роль педагогів у формуванні теорії навчання.
18. Я.А. Коменський – творець "Великої дидактики".
19. Внесок К.Д. Ушинського в теорію навчання.
20. Дидактичні погляди В.О. Сухомлинського.
21. Роль вчених-дидактів сучасності у розвитку педагогіки.
22. Мета та завдання дидактики.
23. Сутність понять "закономірності та принципи навчання".
24. Основні закономірності дидактики.
25. Принципи дидактики.
26. Характеристики принципів навчання.
27. Системність та систематичність навчання.
28. Особливості взаємодії викладача та студента.
29. Активний характер навчання.
30. Залежність принципів виховання і навчання від суспільного замовлення держави на виховання свого громадянина.
31. Визначальна роль педагога в організації навчання учнів.
32. Навчально-виховний процес у сучасних умовах.
33. Навчання як специфічний шлях виховання.

Тема 14. Зміст, методи і форми організації навчання

1. Зміст навчання як категорія, через яку реалізується соціальне замовлення держави на виховання свого громадянина.
2. Дидактичні вимоги до змісту навчання.
3. Науковий підхід до методичного забезпечення навчання.
4. Диференціація понять "метод", "методика", "методологія".
5. Види і форми навчання.
6. Характеристика методів і прийомів навчання.
7. Визначення, класифікація та характеристика методів навчання.
8. Умови ефективності методів навчання.
9. Навчання та вікові особливості розвитку особистості.
10. Методика організації процесу навчання.
11. Методика організації навчального заняття.
12. Методика аналізу результатів навчального процесу.
13. Вимоги до педагога як суб'єкта навчального процесу.
14. Особливості взаємодії вчителя та учня.
15. Взаємодія виховання і навчання в процесі формування особистості.
16. Нові технології в процесі навчання.
17. Інтерактивні методи навчання.
18. Моделювання ситуацій як педагогічний прийом.
19. Характеристика та технологія методу "Мозкового штурму".
20. Характеристика та технологія методу "Бліц-опитування".

3 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. – К.: Либідь, 1998. – 554 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: Навч.- метод. посіб. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
3. Артюх С.Ф., Коваленко Е.Э., Белова Е.К., Изюмская Г.В., Беликова В.В. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин. Пособие для преподавателей. – Харьков: УИПА, 2001. – 210 с.
4. Батюта М.Б., Князева Т.Н. Возрастная психология: Учеб. пособие. – М.: Изд - во: Логос, 2011. - 306 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.knigafund.ru/books/169687>
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К.: Центр Навч. л-ри, 2006. – 364 с.
6. Гуманітарна педагогічна парадигма вищої освіти: Монографія / АПН України. – Педагогічна думка, 2007. – 334 с.
7. Дем'яненко Н. Ідея освіти впродовж життя у світовому освітньому просторі// Рідна школа. – 2011. - №1. – С.49-53.
8. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі: Довідник для працівників вищих навчальних закладів. Вип. 1. – К.: УАЗТ, 2003. – 408 с.
9. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи: Посібник для магістрів – К.: Либідь, 2008. – 135 с.
10. Кудіна В.В., Соловей М.І., Спіцин Є.С. Педагогіка вищої школи. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Ленвіт, 2007. — 194 с.
11. Основы андрагогики / Под ред. И.А. Колесниковой. – М.: АСАДЕМА, 2007. – 240 с.
12. Кузьминський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К.: Знання, 2005. – С.49-61.
13. Навроцкий А.И. Высшая школа: теория и практика модернизации. – Харьков, нац. ун-т имени В.Н. Каразина, 2007. – 196 с.
14. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Центр нав. л-ри, 2009. – 472 с.
15. Остапчук О. Проектування багатовимірного процесу: пошуки нових резервів освіти // Рідна школа. – 2007 - №9. – С.10 - 13.
16. Педагогіка: Інтегрований курс теорії та історії: Навч. – метод. посібник: У 2 ч. / За ред. А.М.Бойко. – Ч. 2. – К.: ВПОЛ; Полтава: АСМІ, 2004. – 504 с.
17. Проблеми якості вищої освіти: Монографія / АПН України, Ін-т вищої освіти. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 233 с.
18. Терещенко Ю. Поняття «педагогіка вищої школи»: філософське бачення сутнісного//Вища освіта України. – 2006 - №4. – С.53-57..
19. Фіцула, М.М. Педагогіка Вищої школи: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

4 САМОКОНТРОЛЬ І КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Самоконтроль знань можна здійснювати за допомогою питань та завдань до самоконтролю по основним темам учбового курсу.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО САМОКОНТРОЛЮ

Перелік питань до змістового модулю 1 "Загальні основи педагогіки вищої школи"

1. Назвіть основні етапи становлення і розвитку вищої школи й освіти в Україні.
2. Охарактеризуйте роль учителя у суспільному розвитку України.
3. Охарактеризуйте місце і роль викладача вищої школи.
4. Назвіть функції викладача вищої школи.
5. Назвіть і розкрийте суть основних психолого-педагогічних якостей викладача вищої школи.
6. Охарактеризуйте найважливіші педагогічні вміння викладача вузу.
7. Поясніть, у чому має проявлятися тактовність педагога.
8. Охарактеризуйте комунікативні вміння викладача.
9. Охарактеризуйте організаторські вміння.
10. Охарактеризуйте дидактичні вміння.
11. Охарактеризуйте пізнавальні вміння викладача вузу.
12. Охарактеризуйте перцептивні вміння викладача вузу.
13. Поясніть, що ви розумієте під педагогічною технікою.
14. Назвіть основні компоненти педагогічної техніки.
15. Наведіть приклади прояву викладачем вузу тактовності.
16. Наведіть приклади виявлення викладачем елементів педагогічної техніки.
17. Поясніть, у чому полягає розвиток і формування особистості.
18. Перелічіть основні етапи психічного розвитку людини.
19. Охарактеризуйте особливості студентського віку.
20. Назвіть фактори, які впливають на розвиток і формування особистості.
21. Поясніть, яке значення має для педагогіки вчення про сутність людини.
22. Чи є природа людини складовою її сутності? Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Як Ви розумієте відому думку К.Маркса, що сутність людини не абстракт, властивий окремому індивіду. У своїй дійсності вона є сукупність усіх суспільних відносин. Чи згодні Ви з цим твердженням? Чи не є ця думка однобічною?
24. Як Ви розумієте тезу про відносну (не абсолютну) автономність особистості в системі суспільних відносин? Які висновки Ви б сформулювали для практичної педагогіки, виходячи з цієї тези?
25. Поясніть, у чому полягає смисл соціальної функції виховання у вищій школі.
26. Розкрийте зміст конкретно-історичної функції виховання.
27. Назвіть складові виховання у вищій школі.

28. Охарактеризуйте мету виховання вищої школи.
29. Яке значення має принцип наукового історизму в оцінюванні становлення і розвитку педагогічної теорії.
30. Яке значення має принцип наукового історизму в оцінюванні становлення національної вищої школи.
31. Охарактеризуйте сучасні завдання та зміст всебічного розвитку студентів.
32. Охарактеризуйте філософське вчення про сутність і завдання всебічного розвитку особистості.
33. Поясніть значення для педагогіки вищої школи філософського вчення про сутність і завдання всебічного розвитку особистості.

Перелік питань до змістового модулю 2 "Теорія навчання (дидактика) і виховання"

1. Визначить поняття педагогічної діяльності.
2. Поясніть, у чому полягає сутність педагогічної діяльності.
3. Укажіть, що вивчає дидактика у педагогічній діяльності.
4. Поясніть, що вивчає методика, яка досліджує педагогічну діяльність.
5. Укажіть, що вивчає теорія виховання, яка досліджує педагогічну діяльність.
6. Назвіть головну мету педагогічної діяльності у вузі.
7. Охарактеризуйте структуру педагогічної діяльності.
8. Назвіть і розкрийте суть основних психолого-педагогічних якостей викладача вищої школи.
9. Охарактеризуйте найважливіші педагогічні вміння викладача вузу.
10. Поясніть, що розуміють під педагогічною технікою.
11. Назвіть основні компоненти педагогічної техніки.
12. Охарактеризуйте внутрішню техніку викладача вузу.
13. Поясніть, у чому полягає зовнішня техніка викладача вищої школи.
14. Поясніть, якою мірою ви володієте навиками педагогічної техніки.
15. Наведіть приклади виявлення викладачем елементів педагогічної техніки.
16. Обґрунтуйте, якою мірою діяльність викладача-вихователя впливає на Соціальний розвиток українського суспільства.
17. Поясніть, який зміст ви вкладаєте у поняття "педагогічна майстерність".
18. Перелічіть елементи педагогічної майстерності.
19. Визначить поняття "самовиховання викладача вузу" та поясніть, у чому воно полягає.
20. Поясніть, у чому різниця в діяльності викладача-майстра і викладача-початківця.
21. Визначить поняття "педагогічна ситуація" і "педагогічна задача".
22. Назвіть витоки педагогічної майстерності.
23. Визначить поняття "педагогічне спілкування".
24. Перелічіть особливості педагогічного спілкування.

25. Назвіть функції педагогічного спілкування.
26. Охарактеризуйте структуру педагогічного спілкування.
27. Визначить поняття "стиль педагогічного спілкування".
28. Поясніть, у чому полягає сутність контакту у педагогічному діалозі.
29. Визначить поняття "конфлікт у педагогічній взаємодії" та охарактеризувати його суть.
30. Перелічить психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії у педагогічному спілкуванні.
31. Охарактеризуйте перцептивну сторону педагогічного спілкування.
32. Охарактеризуйте способи комунікативного впливу в педагогічному спілкуванні.
33. Поясніть, у чому полягає інтерактивний компонент педагогічної взаємодії
34. Назвіть стратегії взаємодії у педагогічному спілкуванні.
35. Поясніть, у чому полягає технологія організації педагогічної взаємодії у процесі індивідуальної бесіди.
36. Охарактеризуйте забезпечення психологічного контакту на початку індивідуальної бесіди зі студентом.
37. Поясніть роль невербальних засобів.
38. Охарактеризуйте методику контактної взаємодії як технології забезпечення контакту.
39. Назвіть техніки педагогічної взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її вирішення.
40. Охарактеризуйте прийоми педагогічної взаємодії.
41. Поясніть, у чому полягає майстерність організації педагогічної взаємодії у навчанні.
42. Охарактеризуйте майстерність побудови діалогічної взаємодії на практичних заняттях.

Перелік тестових завдань до змістового модулю 2 "Теорія навчання (дидактика) і виховання"

1. Що називається дидактикою? Із пропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши помилковість інших.
 - а) дидактика вивчає методи навчання конкретних дисциплін;
 - б) дидактика – це наука, що досліджує особливості діяльності викладача;
 - в) предметом дидактики є методи навчання студентів;
 - г) дидактика – це галузь педагогіки, яка розробляє закономірності, принципи, форми і методи навчання та освіти.
2. Вкажіть, до якої групи віднесено основні категорії дидактики:
 - а) освіта, знання, клас, підручник, комп'ютери, викладачі, навчальні програми;
 - б) навчання, освіта, методики, принципи, форми, засоби навчання, вміння, навички;
 - в) принципи, засоби навчання, студенти, практичне заняття, письмове

приладдя, режим роботи, вміння, здібності.

3. З якими науками пов'язана дидактика? Вкажіть цифру, до якої сходяться лінії від обраних вами груп. Поясніть сутність зв'язку.

4. Що називається навчанням? Із наведених відповідей оберіть одну правильну, довівши неповноту або помилковість інших.
- а) навчання передбачає озброєння студентів методами навчальної діяльності, в результаті якої буде здійснюватися їх розумовий розвиток;
 - б) навчання – це цілеспрямована і систематична робота викладача, скерована на озброєння студентів знаннями, уміннями, навичками, підготовку їх до активної професійної діяльності;
 - в) навчання – це діяльність студентів, під час якої здійснюється розвиток інтелектуальних можливостей особистості;
 - г) під навчанням варто розуміти систему впливу викладача на особистість студента з метою всебічного виховання.
5. Що ви розумієте під рушійною силою навчання? Із пропонованих відповідей виберіть адекватну сутності цього явища:
- а) рушійною силою процесу навчання є наявність взаємозв'язку між знаннями і незнаннями;
 - б) протиріччя між бажаннями і знаннями у процесі навчання і виступають основною рушійною силою;
 - в) рушійна сила – це рух від початкового рівня знань до бажаного;
 - г) сенс рушійної сили полягає у спонукальній діяльності викладача;
 - г) правильної відповіді немає.
6. Що відноситься до функцій навчання? Із наведених відповідей оберіть одну правильну, довівши неповноту або помилковість інших:
- а) ознайомча; в) освітня;
 - б) пізнавальна; г) регулятивна.
7. Який зв'язок між навчанням і розвитком? Виберіть правильну відповідь:
- а) навчання і розвиток – процеси, не залежні один від одного;

- б) розвиток визначає успіх навчання. Але розвиток не залежний від навчання. Його протікання визначається завчасно біологічними факторами;
- в) навчання повною мірою визначається розвитком. Рівень розвитку обумовлює характер і зміст навчання. Але навчання не впливає на розвиток;
- г) навчання і розвиток – процеси взаємообумовлені, навчання залежить від розвитку, але, в свою чергу, сам розвиток стимулюється навчанням. Навчання веде за собою розвиток.
8. Яка із наведених схем відображає пізнання наукою істини?
- а) абстрактне мислення < - > живе споглядання < - > практика;
- б) живе споглядання < - > абстрактне мислення < - > практика;
- в) корисність знань < - > істинність знань;
- г) закони природи < - > розум діяльність.
9. Виберіть ознаки, які характеризують процес наукового пізнання, і ознаки, які характеризують пізнання у процесі навчання:
- а) ставиться задача відкриття нових істин;
- б) вимагається творче засвоєння раніше відкритого;
- в) забезпечується прискорений темп пізнання явищ дійсності;
- г) змінюються форми та методи пізнавальної діяльності;
- г) активний процес пізнавальної діяльності;
- д) неперервне накопичення відносних істин, які наближаються нескінченно до абсолютної істини в ході відкриття нових законів, теорій;
- е) відбувається стрибок, що полягає в переробці одиничного в загальне, в обмежені необхідного від випадкового, суттєвого від несуттєвого, головного від другорядного;
- є) від кількісного накопичення окремих наукових фактів думка іде до гіпотези, до її доведення, до висновку і узагальнення;
- ж) спіралеподібний розвиток, що зумовлюється запереченням;
- з) заперечення проявляється в забезпеченні наступності та поглибленні наукових уявлень про виучуванні явища на базі нових даних.
10. До якої групи належать компоненти структури процесу навчання? Розмістіть їх в логічній послідовності.

А	Б	В	Г
Сприймання	Практика	Застосування	Проблемна ситуація
Розуміння	Проблемна ситуація	Розуміння	Практика
Мислення	Розуміння	Сприймання	Вправи
Відчуття	Тренування	Узагальнення	Наочне сприймання
Діяльність	Формування	Систематизація	

11. Визначте послідовність виконання дій у структурі діяльності викладача (біля опису кожної дії поставте її порядковий номер):

- а) попередня організація навчальної роботи викладача;
 - б) аналіз досягнутих результатів;
 - в) стимулювання активності студентів;
 - г) планування діяльності;
 - г) поточний контроль, корекція;
 - д) організація діяльності студентів.
12. Серед запропонованих нижче положень виберіть ті, які характеризують дії викладача на кожному етапі:
- а) постановка перед студентами навчальних завдань;
 - б) організація взаємоконтролю студентів і розумової допомоги при виконанні лабораторних та практичних робіт;
 - в) спостереження за діяльністю студентів;
 - г) складання планів занять;
 - г) створення сприятливих умов, за яких студенти сприймають завдання;
 - д) своєчасне надання допомоги студентам у виконанні навчальних завдань;
 - е) складання навчальних планів робіт;
 - е) підготовка необхідних технічних засобів навчання, наочних посібників, дидактичних і роздавальних матеріалів;
 - ж) визначення прогалин в знаннях та вміннях студентів;
 - з) попереднє проведення дослідів, демонстрацій, перегляд відеоматеріалів;
 - и) постановка навідних запитань, виконання більш конкретних вправ;
 - і) підбір навчально-методичної літератури, яка буде використана на занятті;
 - к) визначення ступеня знання студентами фактів і визначень;
 - л) встановлення уміння використовувати отриманні знання для розв'язання практичних завдань;
 - м) виконання вправ;
 - н) відповіді студентів на контрольні запитання;
 - о) встановлення рівня усвідомлення студентами знань;
 - п) короткий і зрозумілий інструктаж студентів про способи діяльності, що передбачаються;
 - р) формування пізнавального інтересу;
 - с) оцінка раціональності обраного студентами варіанту організації навчальної діяльності;
 - т) розвиток почуття обов'язку і відповідальності;
 - у) додаткове пояснення;
 - ф) визначення засобів, спрямованих на подолання прогалин в знаннях студентів.
13. Що ви розумієте під мотивами навчання у вузі? Із наведених відповідей оберіть правильні:
- а) фахові;
 - б) місце навчання;
 - в) методи навчання;
 - д) соціальні;
 - е) спонукальні;
 - є) професійно-ціннісні;

- г) пізнавальні; ж) меркантильні.
14. У чому сутність проблемного навчання? Із наведених відповідей оберіть правильні, довівши неповноту або помилковість інших:
- а) викладач повідомляє студентів певний обсяг знань у готовому вигляді без пояснення;
 - б) викладач пояснює сутність явищ, процесів, законів, правил та ін.. з використанням ілюстративного матеріалу;
 - в) студенти самостійно оволодівають певною сумою знань, умінь, які є передумовою успішної пізнавальної діяльності;
 - г) викладач пропонує широкий спектр застосування набутих знань на практиці;
 - г) застосування знань на практиці в різноманітних видах;
 - д) від студентів не вимагають застосування знань на практиці.
15. Що ви розумієте під оптимізацією навчального процесу? Із наведених відповідей оберіть правильні:
- а) зменшення аудиторного часу навчання;
 - б) збільшення аудиторного часу навчання;
 - в) організація навчального процесу на достатньому науковому рівні з погляду розуміння сутності навчання, його рушійної сили, логіки навчального процесу, методів, форм, типів;
 - г) забезпечення високого рівня психолого-педагогічної підготовки викладача;
 - г) скорочення чисельності студентів у групі;
 - д) збільшення чисельності груп у лекційному потоці.
16. До якої групи ви відносите привідні фактори, спрямовані на інтенсифікацію процесу навчання?

А .

Ретельна підготовка до занять Використання наочності Спостережливість викладача Активність студентів

Б.

Організація самостійної пізнавальної діяльності Формування пізнавальних мотивів навчання Забезпечення зворотного зв'язку Використання комп'ютерів
--

В.

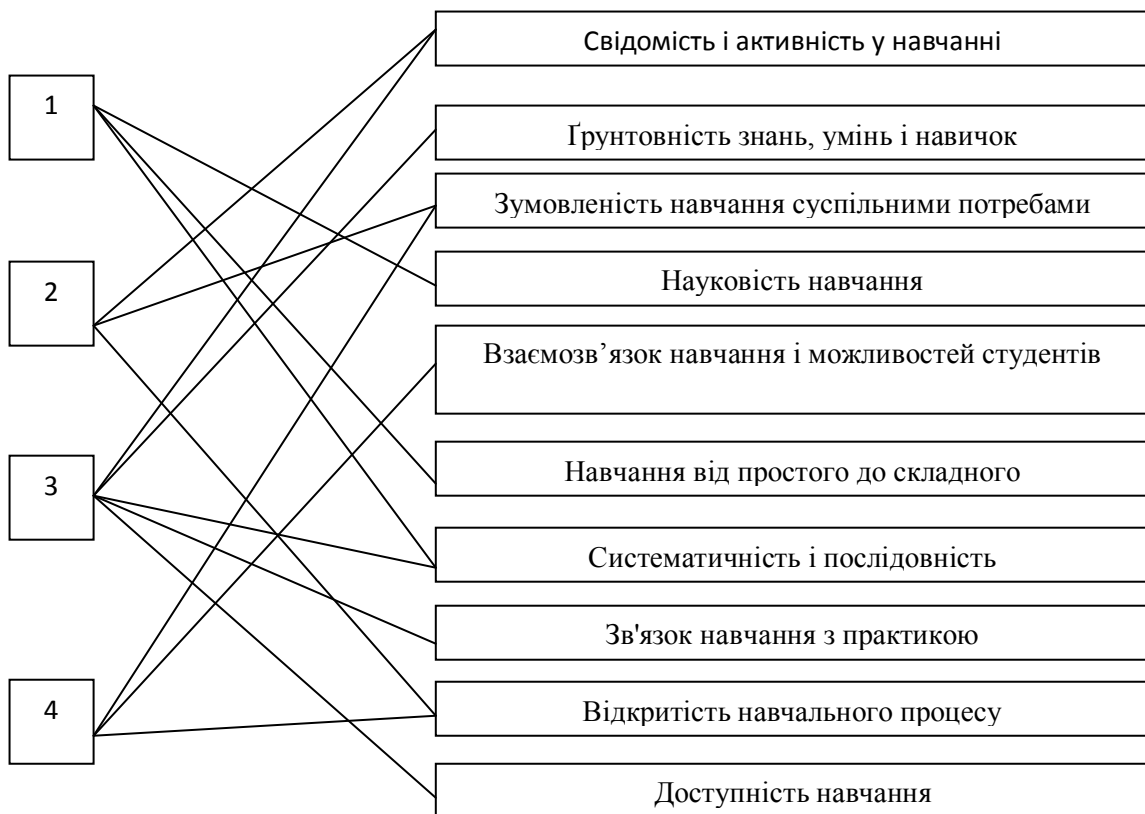
Використання технічних засобів навчання Індивідуальна робота зі студентами Забезпечення зворотного зв'язку
--

Г.

Залучання студентів до колективної діяльності Активна самостійна робота Забезпечення контролю за роботою студентів
--

17. Що ви розумієте під принципами навчання? Із запропонованих відповідей виберіть правильну. Проаналізуйте помилковість інших.

- а) принципи навчання виражають загальні закономірності і методи викладацької роботи викладача відповідно до потреб суспільства;
 - б) під принципами дидактики треба розуміти вихідні положення, які визначають зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи відповідно до мети навчання і виховання;
 - в) принципи навчання – це правила і закономірності, які вказують на шляхи організації пізнавальної діяльності студентів;
 - г) правильної відповіді не має.
18. У чому ви вбачаєте відмінність дидактичних правил від дидактичних методів? Знайдіть правильну відповідь:
- а) правила конкретизують принцип. Принцип має характер загальної закономірності, правила, впливаючи із вимог принципу навчання, відображають дії, що використовуються у певній педагогічній ситуації. Правила вказують викладачеві, як необхідно у практичній роботі реалізувати дидактичний принцип;
 - б) правила є відображенням загальної закономірності. Дидактичний принцип підпорядкований правилу і виходить з правила;
 - в) правила, на відміну від принципу, має суб'єктивний характер. Викладач у кожному окремому випадку формулює правила, виходячи із суб'єктивних бачень. Принцип є продовженням правила.
 - г) правильної відповіді не має.
19. Виділіть поняття, які визначають принципи навчання, вкажіть цифру, до якої сходяться лінії від обраних вами відповідей:

20. У кожній групі визначені правила реалізації вимог певних принципів.

Вкажіть ці принципи:

А.

1. Заохочуйте студентів учитися пояснювати застосування законів у виробництві.
2. Використовуйте екскурсії.
3. Поєднуйте розумову діяльність з практикою.
4. Спирайтесь на досвід студентів.
5. Знайомте студентів з новими технологіями.

Б.

1. Дбайте про переведення знань у довготривалу пам'ять.
2. Озброюйте студентів технікою навчальної роботи.
3. Залучайте студентів до виконання вправ.
4. Учíte студентів учитися.
5. Нові знання включайте у нові ситуації.

В.

1. Вивчайте вікові й індивідуальні особливості розвитку студентів.
2. Враховуйте рівень навченості студентів.
3. Домагайтесь достатньої фізичної і психічної напруженості студентів у навчанні.
4. Не повідомляйте наукову істину, а ведіть до неї.
5. Використовуйте диференційовані завдання.

Г.

1. Посміхайтесь на занятті.
2. Підтримуйте мажорний тон.
3. Пам'ятайте: «Боги і діти живуть там, де їх хвалять»
4. Дотримуйтесь демократичного стилю спілкування.
5. Не здавайтесь до погроз, залякувань

21. Що необхідно розуміти під методом навчання? Із наведених відповідей оберіть правильну, довівши неповноту або помилковість інших:

- а) метод навчання – це не що інше, як шлях руху від викладача до студента з метою передачі знань останньому;
- б) під методом навчання варто розуміти такі вихідні положення, які визначають організацію навчального процесу;
- в) метод навчання є тією логічною категорією, яка вказує на шлях організації пізнавальної діяльності студентів;
- г) правильної відповіді не має.

22. Виберіть положення, які характеризують умови ефективного використання: А) евристичної бесіди; Б) репродуктивної бесіди:

- а) постановка запитань перед студентами всієї групи;
- б) обговорення спірних і помилкових відповідей;
- в) орієнтація запитань на всіх студентів;
- г) врахування настрою студентів;
- г) стимулювання і схвалення пізнавальної діяльності студентів при розв'язанні задачі;
- д) прості, чітко сформульовані запитання, що не містять готової відповіді;
- е) постановка запитань в логічній послідовності;
- є) відповідність дидактичній меті.

23. Оберіть ознаки, які характеризують два типи задач - проблемні і навчальні:
- а) викликає повне нерозуміння;
 - б) спонукає до оволодіння новими знаннями, методами роботи;
 - в) вимагає пригадати раніше вивчене;
 - г) спонукає застосовувати отримані знання для розв'язання практичних завдань;
 - г) вимагає використання раніше набутих знань, умінь, навичок;
 - д) організує мислительні операції людини.
24. Доведіть істинність висловів. Доберіть приклади, які ілюструють названі положення:
- а) проблемне навчання розвиває аналітичне мислення;
 - б) проблемне навчання забезпечує міцність знань;
 - в) проблемне навчання робить процес навчання більш привабливим і цікавим;
 - г) проблемне навчання спонукає до застосування знань у практичній діяльності;
 - г) проблемне навчання стимулює творче зростання викладача.
25. У чому полягає суть виховання? З наведених відповідей оберіть правильну, проаналізувавши помилковість інших:
- а) під вихованням слід розуміти озброєння студентів сумою знань;
 - б) виховання – це залучення студентів до професійних ситуацій, які забезпечують оволодіння певними якостями;
 - в) сутність виховання полягає у стимулюванні особистості до певної діяльності;
 - г) правильної відповіді не має.
26. Що ви розумієте під рушійною силою виховання? Із запропонованих відповідей виберіть правильну, обґрунтувавши помилковість або неповноту інших:
- а) рушійною силою виховання є така сила, яка примушує рухати вперед до досконалості;
 - б) результат протиріччя між набутими знаннями і досвідом у поведінці та новими потребами;
 - в) під рушійною силою процесу виховання варто розуміти не що інше, як протиріччя між рівнем конкретних знань, якими володіє людина, і методами запровадження їх в життя;
 - г) рушійною силою процесу виховання є результат протиріччя між життєвими потребами у вихованні людини, з одного боку, і наявним рівнем сформованості в неї певних якостей – з другого боку.
27. Із наведених стверджень оберіть ті, які позначають закономірності виховного процесу:
- а) врахування вікових й індивідуальних особливостей вихованців;
 - б) виховання в колективній діяльності;
 - в) доступність виховних впливів;
 - г) дотримання вимог у спілкуванні;

- г) єдність і взаємообумовленість біологічних і соціальних чинників;
 - д) провідна роль діяльності у вихованні;
 - е) визначальна роль сім'ї у вихованні;
 - є) пріоритет загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей;
 - ж) оволодіння знаннями норм і правил поведінки.
28. Що ви розумієте під методами виховання? Із пропонованих відповідей виберіть правильну, вказавши на помилковість інших:
- а) метод виховання – це спосіб впливу вихователя на свідомість і волю вихованця з метою формування у нього бажаних якостей;
 - б) метод виховання – це діяльність вихователя, в результат чого вихованці засвоюють необхідні правила поведінки;
 - в) під методами виховання слід розуміти діяльність викладача й студентів з метою активізації їх громадської діяльності;
 - г) правильної відповіді немає.
29. Що таке заохочення? Із пропонованих відповідей виберіть правильну, обґрунтувавши помилковість або неповноту інших:
- а) заохочення – це метод виховання, який передбачає винагороду;
 - б) під заохоченням слід розуміти такий метод виховання, коли викладач заохочує студента до певної дії;
 - в) заохочення має викликати у вихованця інтерес до певного виду діяльності, озброїти його методами розв'язання певних завдань;
 - г) правильної відповіді немає.

Перелік питань до змістового модулю 3 "Педагогічна майстерність"

1. Визначте поняття "спілкування".
2. Охарактеризуйте взаємозв'язок моральності і спілкування в сучасному суспільстві.
3. Охарактеризуйте сучасні погляди на місце етики у діловому спілкуванні.
4. Перелічіть загальні етичні принципи та поясніть, як вони пов'язані з характером педагогічного спілкування.
5. Визначте поняття "педагогічне спілкування".
6. Виділіть основні види спілкування та охарактеризуйте їх.
7. Перелічіть ознаки педагогічного спілкування.
8. Назвіть функції педагогічного спілкування.
9. Поясніть мету, сутність та зміст педагогічного спілкування.
10. Назвіть та охарактеризуйте основні сторони педагогічного спілкування.
11. Визначте поняття "комунікативна компетенція".
12. Визначте поняття "стратегія і тактика педагогічного спілкування".
13. Назвіть та охарактеризуйте види педагогічного спілкування.
14. Охарактеризуйте механізми педагогічного спілкування.
15. Поясніть, у чому полягає сутність зараження як механізму спілкування.

16. Охарактеризуйте сутність навіювання та його умови.
17. Поясніть, у чому полягає наслідування як механізму спілкування.
18. Охарактеризуйте переконання як механізм педагогічного спілкування.
19. Перелічіть принципи педагогічного спілкування.
20. Поясніть сутність педагогічного спілкування як обміну інформацією.
21. Назвіть засоби педагогічного спілкування та охарактеризуйте їх.
22. Охарактеризуйте невербальні засоби педагогічного спілкування.
23. Назвіть основні елементи невербального спілкування.
24. Охарактеризуйте вербальні засоби педагогічного спілкування.
25. Назвіть основні елементи вербального спілкування.
26. Поясніть, як треба і не треба слухати.
27. Назвіть види і техніки слухання.
28. Перелічіть правила слухання.
29. Назвіть техніки активного слухання.
30. Поясніть роль фільтрів "я-слухання" у педагогічному спілкуванні.
31. Укажіть, у чому полягає вміння говорити.
32. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи педагогічного спілкування.
33. Перелічіть основні компоненти (елементи) комунікації.
34. Визначте поняття соціальної перцепції.
35. Перелічіть функції сприйняття в процесі педагогічного спілкування.
36. Перелічіть механізми соціальної перцепції.
37. Поясніть, у чому полягає сутність ідентифікації.
38. Визначте поняття емпатії.
39. Визначте поняття атракції та перелічіть прийоми атракції.
40. Розкрийте зміст рефлексії.
41. Визначте поняття настановлення та назвіть його ефекти.
42. Поясніть, у чому полягає зміст каузальної атрибуції.
43. Визначте зміст стереотипізації.
44. Охарактеризуйте ефект ореолу та ефект первинності.
45. Назвіть помилки нерівності у педагогічному спілкуванні.
46. Охарактеризуйте "вікно Джохарі".
47. Визначте роль зворотного зв'язку у педагогічному спілкуванні та назвіть його види.
48. Перелічіть фактори переваги, привабливості і становлення до нас.
49. Перелічіть бар'єри на шляху до взаєморозуміння.
50. Охарактеризуйте соціально-психологічні бар'єри на шляху до взаєморозуміння.
51. Виділіть основні організаційно-психологічні бар'єри на шляху до взаєморозуміння.
52. Назвіть засоби комунікації і як ефективно ними користуватися в процесі педагогічного спілкування.
53. Охарактеризуйте ділове спілкування з погляду взаємодії.
54. Визначте поняття інтеракції.
55. Назвіть етапи процесу взаємодії і фази педагогічного спілкування.

56. Перелічіть стратегії міжособистісної взаємодії.
57. Охарактеризуйте співробітництво як стратегію педагогічного спілкування.
58. Назвіть ознаки суперництва.
59. Поясніть, у чому полягає сутність стратегії не впливовості в педагогічному спілкуванні та наскільки вона ефективна.
60. Обґрунтуйте ефективність стратегії компромісу в педагогічному спілкуванні та в чому її зміст.
61. Поясніть співвідношення педагогічного спілкування і конфлікту.
62. Визначте поняття конфлікту, його види, структуру та динаміку у педагогічному спілкуванні.
63. Охарактеризуйте природу педагогічного спілкування в умовах конфлікту.
64. Назвіть правила поведінки у конфліктній ситуації.
65. Перелічіть варіанти мовного реагування.
66. Назвіть варіанти мовного реагування, що допомагають розв'язанню конфліктів.
67. Перелічіть та наведіть приклади вербальних конфліктогенів та вкажіть переживання, що вони викликають.
68. Поясніть, які переживання викликають погрози та наведіть приклад їх використання.
69. Охарактеризуйте переживання, що викликає негативна критика та наведіть приклад.
70. Назвіть переживання, що викликає діагноз мотивів поведінки та наведіть приклад його використання.
71. Перелічіть фактори, що детермінують людську поведінку в педагогічному спілкуванні.
72. Перелічіть, у чому полягає алгоритм трансактного аналізу педагогічного спілкування.
73. Перелічіть технології ефективного педагогічного спілкування.
74. Розкрийте зміст технології справжнього спілкування (за Е.Берном).
75. Визначте поняття психологічної корекції стилю педагогічного спілкування.
76. Перелічіть елементи потенціалу плідного педагогічного спілкування.
77. Обґрунтуйте, у чому полягає відповідальність у педагогічному спілкуванні.
78. Перелічіть психологічні техніки успішного педагогічного спілкування.
79. Визначте поняття атракції та поясніть психологічну природу формування атракції.
80. Складіть перелік якості, навичок та умінь ефективного педагогічного комунікатора.

Формами контролю за самостійною роботою студентів є поточний контроль, модульні контрольні роботи і тестування. Контроль знань студентів з курсу реалізується шляхом поточного і підсумкового контролю.

➤ **Поточний контроль**

Поточний контроль здійснюється під час проведення консультації та перевірки контрольних робіт і має на меті перевірку рівня теоретичної підготовленості студентів з певних тем навчальної програми, а також виконання конкретних завдань з практичного циклу курсу. Поточний контроль знань дозволяє стимулювати самостійну роботу студентів з основною та додатковою літературою, встановлювати зворотній зв'язок між викладачем та студентами.

Поточний контроль знань проводиться в наступних формах:

- співбесіди із студентами під час консультацій;
- контрольні заміри знань;
- перевірка виконання контрольних завдань до індивідуальної роботи;
- тестові завдання.

➤ **Підсумковий контроль**

Підсумковий контроль з курсу включає семестровий контроль.

• **Семестровий контроль**

Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Обов'язковою умовою допуску студентів до заліку є своєчасне і вірне виконання завдань до індивідуальної семестрової (самостійної) роботи.

Залік проводиться усно згідно з переліком питань до заліку (Додаток Ж - *Перелік питань до заліку*).

Дисципліну можна вважати такою, що засвоєна, якщо студент:

знає:

- базові поняття дисципліни: педагогічний процес, дидактика, навчання, виховання, педагогічна майстерність, педагогічне спілкування;
- основні характеристики педагогічного, навчального й виховного процесів;
- найбільш поширені засоби і методи навчання, інноваційні технології організації пізнавальної діяльності студентів;
- формати ефективного педагогічного спілкування;
- загальну характеристику виховного процесу у ВНЗ;
- основні терміни та поняття теорії дидактики та виховання;
- основи роботи зі студентами, студентськими групами.

вміє:

- аналізувати та вирішувати типові педагогічні ситуації;
- працювати з науковою літературою з педагогіки;
- ефективно спілкуватися зі студентами й викладачами.

Мінімальні вимоги до знань та вмінь

1. Укажіть предмет і завдання педагогіки вищої школи.
2. Охарактеризуйте найважливіші педагогічні вміння викладача вищої школи.
3. Перелічіть найважливіші якості викладача вищої школи.
4. Назвіть функції викладача вищої школи.
5. Поясніть, у чому полягають особливості вікових етапів розвитку людини.
6. Назвіть індивідуальні особливості людини.
7. Перелічіть особливості студентського віку.
8. Поясніть, чому педагогіку вищої школи називають і наукою, і мистецтвом.
9. Визначить поняття дидактика.
10. Укажіть, у чому полягає сутність навчання у вищої школи і яка його методологічна основа.
11. Назвіть рушійні сили навчального процесу.
12. Перелічіть основні принципи навчального процесу у вузі.
13. Охарактеризуйте основні педагогічні закономірності.
14. Поясніть, у чому полягає принципова відмінність методів навчання у старших класах середньої школи або коледжів від методів навчання у вищій школі.
15. Визначить поняття педагогічної майстерності.
16. Назвіть основні компоненти педагогічної техніки.
17. Охарактеризуйте сутність майстерності педагогічного спілкування.

Додаток А - **ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Контрольна робота
з курсу "Педагогіка вищої школи"
тема лекції: **"Педагогіка вищої школи як наука"**

Виконав:
студент групи МТМ –
091
Петренко Д. С.
Перевірив:
доцент Каземирова С.К.

Чернігів – 2014

Додаток Б – ПРОФЕСІОГРАМА ВИКЛАДАЧА ВНЗ (за А.К.Маркової)

"Професіограма" - детальний опис психофізіологічних, психологічних, ергономічних, виробничих, технічних вимог до даної спеціальності, професії, яке дозволяє оцінити відповідність працівника цим вимогам (<http://hotjob.ru/blog/840.html>)

У найзагальнішому вигляді професіограма визначається як "описово-технологічна характеристика різних видів професійної діяльності", зроблена за певною схемою і для вирішення певних завдань. Важливим поняттям в психології праці є психограма, трактується як виділення і опис особливостей людини, необхідних для успішного виконання певної трудової діяльності. Дані властивості називаються професійно важливими якостями (ПВК).

На підставі цілей і завдань, для вирішення яких призначені ті або інші описові системи професій, Є.М. Іванова виділяє наступні типи професіограм:

- інформаційні (призначені для використання в профконсультаційній і профорієнтаційній роботі з метою інформування клієнтів про професії, які викликали у них інтерес);
- орієнтовно - діагностичні (використовуються для виявлення причин збоїв, аварій, низької ефективності праці і організуються на основі зіставлення реальної роботи даної людини або робочої групи з необхідними - ефективними - зразками організації трудової діяльності);
- конструктивні (застосовуються для вдосконалення ергатичної системи, на основі проектування нових зразків техніки, а також підготовки та організації праці персоналу);
- методичні (служать для підбору адекватних методів дослідження даної ергатичної системи, тобто спрямовані на рефлексію і подальшу організацію праці самого фахівця, що становить професіографічний опис конкретної роботи).

А.К. Маркова аналізує і виділяє такі основні підходи до змісту та структури професіограм:

1. Комплексна професіограма (по К.К. Платонову, Ю.В. Котеловой та ін.) враховує широке коло характеристик (соціальних, технічних, економічних, медико-гігієнічних та ін), а також вказує предмет, цілі, спосіб, критерії оцінки результатів і т.п.

2. Аналітична професіограма (по Є.М. Іванової) розкриває не окремі характеристики компонентів професії, а її узагальнені нормативні показники і показники психологічної структури професійної діяльності. При цьому спеціально аналізуються об'єктивні та психологічні характеристики праці, що дозволяє в підсумку виділяти ПВК, необхідні для вирішення поставлених завдань.

3. Психологічно орієнтована професіограма (по Є.І. Гарбер) містить:

- опис зовнішньої картини праці, трудова поведінка: "фотографія" робочого дня, хронометраж робочого часу при виконанні конкретних завдань, тимчасова динаміка виробничої активності, типові помилки та ін.;
- внутрішня картина праці: типові реакції особистості на певні професійні ситуації, інтегральні освіти особистості працівника (здатності, структури

навчання й досвід), психічні стани (інтелектуальні та емоційні процеси, емоції, воля, увага, пам'ять, психомоторика).

Заслуговує на увагу "модульний підхід" в професіографірованія, розроблений В.Є. Гавриловим: психологічний модуль - це "типовий елемент професійної діяльності, властивий ряду професій і виділяється на основі спільності вимог до людини". Структура модуля:

- а). об'єктивні характеристики типового елемента (наприклад, для робітника - вимір об'єктів без допомоги інструментів та приладів - це ліва частина модуля);
- б). психологічні характеристики вимог до людини, які пред'являються цим елементом (наприклад, для робітника - об'ємний і лінійний окомір, точність - це права частина модуля).

Розвиваючи ідеї "модульного підходу", А.К. Маркова пропонує оригінальний "задано - особистісний модульний підхід" до професіографірованія. Загальна схема задано - особистісного професіографірованія передбачає аналіз професії (на основі виділення професійних завдань). "Модуль професії" розуміється в даному випадку як "сукупність одиниць об'єкта і суб'єкта трудової діяльності". До складу модуля входять, таким чином, "з'єднання не просто окремого нормативного трудового дії та бажаного психологічного якості, а поєднання певної задачі праці та пов'язаних з нею предмета, умов, дій, результатів (ліва частина модуля) з низкою психологічних якостей (права частина модуля)".

При цьому доцільно виділяти :

- а) пріоритетні, ключові, стрижневі професійні завдання;
- б) похідні, допоміжні завдання.

А.К. Маркова формулює також основні вимоги до професіограми:

- чітке виділення предмета і результату праці (на що спрямовані головні зусилля людини);
- не виділення окремих компонентів і сторін праці , а опис цілісної професійної діяльності;
- демонстрація можливих ліній розвитку людини в даній професії;
- показ можливих перспектив зміни в самій професії;
- спрямованість професіограми на вирішення практичних завдань (професіограма як основа профвідбору, професійного навчання, раціоналізації праці тощо);
- виділення і опис різних професійних психологічних якостей (ПВЯ), які не можуть бути компенсовані, а також тих якостей, які можуть бути компенсовані.

(<http://psyera.ru/ponyatie-professiogrammy-i-ee-vidy-450.htm>)

Приклад складання професіограми менеджера освіти

(Дудкевич Т.И. Конфліктологія з основами психології управління. – К.: Центр навчал. літератури, 2005. - С. 252- 255).

Сукупність та опис всіх вимог, змісту знань, умінь, навичок, необхідних

для успішного виконання управлінської діяльності у галузі освіти, зведені у **професіограмі** керівника освіти.

Психограма керівника освіти — це частина професіограми, в якій сформульовані вимоги до його психіки. У психограмі подається перелік рис особистості та властивостей індивіда, професійних здібностей, які забезпечують оволодіння управлінською діяльністю (професією) та удосконалення в ній. Психограма керівника освіти розкривається у таблиці 1.

Таблиця 1 - Психограма керівника освіти (за Н.Л. Коломінським, 1996)

Психологічні вимоги	Психічні процеси, якості особистості	Зміст професійних дій
1	2	3
Діагностичні: на основі різноманітних даних щодо розвитку колективу (колективів), установ, окремих людей та всіх факторів, що на них впливають, встановлювати та об'єктивно оцінювати вихідний рівень освіти в масштабах своєї компетенції.	Мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування	Аналіз роботи установи для розробки плану роботи школи (відділу, управління освіти тощо). Підготовка та прийняття управлінських рішень. Здійснення контролюючої діяльності: оцінка роботи — поточна та підсумкова. Цілепокладання.
Прогностичні: передбачати тенденції, майбутні умови та стани розвитку освіти і факторів, що на неї впливають	Уява; антиципація — здатність випереджувачого відображення явища; педагогічна уява; проектування особистості, своїх дій, дій інших людей та ін.	Розробка стратегічних напрямів діяльності колективу (колективів), планування
Проектувальні: конкретизувати зміст майбутньої діяльності колективу (колективів) у вигляді схем, моделей, письмової ділової мови тощо	Стратегічне мислення: визначення головних суперечностей як проблем для роботи установи (установ) освіти. Логічна пам'ять	Оформлення управлінських рішень: планів, програм з чітким визначенням змісту роботи, термінів виконання, відповідальних тощо
Організаторські: усвідомити завдання та зміст роботи, що треба виконати для досягнення мети в освітніх установах; реалізувати сплановані рішення в житті, інтегрувати людей	Дидактичні здібності: вміння пояснювати; Перцептивні здібності: психологічна та соціально- психологічна спостережливість	Підготовка та прийняття управлінських рішень, інструктування людей, контроль, підбір кадрів та розподіл обов'язків згідно з їх психологічними особливостями, проведення інструктажу під час здійснення рішень, проведення педагогічних рад, нарад, зборів тощо, проведення ділового спілкування під час прийому встановлення ділових контактів з підлеглими, партнерами.

Продовження таблиці 1

1	2	3
<p>Комунікативні: встановити доброзичливі стосунки з усіма, хто має відношення до реалізації мети та завдань управління, з усіма людьми</p>	<p>Практично-психологічний розум: знаходити найкраще застосування людини згідно з її психологічними особливостями</p>	<p>Створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі</p>
<p>Мотиваційні: стимулювати діяльність людей, формувати в них позитивні спонукання до роботи</p>	<p>Емпатія: співчуття, психологічний такт; міра впливу на людину згідно з індивідуально-психологічними особливостями</p>	<p>Формування індивідуального стилю діяльності, що оптимально відбиває особливості колективу, яким керує менеджер</p>
<p>Емоційно-вольові: формувати та підтримувати в людях високий емоційний тонус, впевненість у досягненні мети, успішному вирішенні поставлених завдань</p>	<p>Товариськість, суспільна енергійність: здібності адекватно відбивати відповідні почуття, думки тощо</p>	<p>Цілепокладання, прийняття управлінських рішень, здійснення поточного та підсумкового контролю</p>
<p>Оцінювальні: об'єктивно оцінювати ступінь досягнення мети управління, виконання розроблених управлінських рішень, якість роботи колективу установи (установ) освіти, окремих виконавців, виявляти позитивне та недоліки, їхні причини</p>	<p>Практичність розуму — вміння застосовувати свої знання, досвід для вирішення практичних завдань, самостійність, рішучість, ініціативність, наполегливість, цілеспрямованість, впевненість у собі, адекватна самооцінка, глибина розуму. Критичність і гнучкість розуму, рефлексія: самоаналіз, вміння зрозуміти точку зору інших людей. Адекватна самооцінка, реалістичний рівень домагань</p>	<p>Самоорганізація діяльності, розробка шляхів самовдосконалення та нових цілей, завдань</p>
<p>Гностичні: бути компетентними в питаннях управління освітою та інших проблемах, що мають відношення до мети, завдань, змісту роботи, а також причетних до неї людей; мати широкий науковий та культурний світогляд. Знання філософії, всесвітньої історії та історії України</p>	<p>Академічні здібності до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації</p>	<p>Ефективне виконання всіх функцій управління в освіті</p>

Продовження таблиці 1

1	2	3
<p>Мовні: добре володіння мовою ділових паперів, усним мовленням; красномовність — вміння переконливо виступати перед людьми, вільно спілкуватися</p>	<p>Мовні здібності — змістовність, зрозумілість, виразність, дієвість мови</p>	<p>Формулювання управлінських рішень, здійснення письмового та усного ділового спілкування, використання різноманітних організаційних форм управління (нарад, педрад, зборів тощо), проведення дискусій, "мозкових штурмів", ділових рольових ігор тощо. Мовне оформлення діалогічного спілкування. Ефективне виконання всіх функцій управління, особливо у критичних умовах, стресових</p>
<p>Моральні: вимоги, що відбивають ставлення керівника до загальнолюдських цінностей та цінностей народу, суспільства України, а також ставлення до управлінської діяльності як професії, до самого себе, любов до батьківщини, намагання принести своєю роботою користь своєму народу; любов до людей, до дітей, намагання зробити їм добро, зокрема своєю діяльністю; розвинуте почуття власної гідності та повага до гідності інших людей, чесність, правдивість, принциповість, дисциплінованість, скромність</p>	<p>Альтруїзм - безкорислива турбота про благо людей; гуманістична спрямованість особистості; схильності до управлінської діяльності (лідерства): а) організаторська; б) комунікативна; в) схильність брати на себе відповідальність; г) заповзятливість, розвинуті духовні потреби, потреба в самоактуалізації, досягненні</p>	<p>Змістова та емоційно-мотивуюча спрямованість управлінської діяльності, забезпечення етичних критеріїв менеджера освіти, виховний вплив на оточуючих</p>
<p>Фізіологічні: Здатність нервової системи бути фундаментом для забезпечення відповідного психічного та фізіологічного напруження</p>	<p>Висока працездатність, сильний тип нервової діяльності; нервова стійкість</p>	<p>Ефективне виконання навантажень управлінської праці, лідерський вплив на людей, формування позитивного ставлення та оптимізму в оточуючих</p>

Додаток В - **ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ**

(за Н. Є. Скринник, Педагогічний інститут Південного федерального університету, Росія)

Розгляд діяльності викладача вищої школи з точки зору професіографічного підходу передбачає її опис за допомогою аналітичної професіограми.

Аналітична професіограма, по Є.М. Іванової, це розкриття не окремих характеристик компонентів професії, а узагальнених нормативних показників професії і показників психологічної структури професійної діяльності. При цьому спеціально аналізуються об'єктивні та психологічна характеристика праці, що в результаті і дозволяє виділяти професійно-важливі якості, відповідні даним завданням [1].

Перелік основних професійно важливих якостей, що використовуються при складанні аналітичної професіограми:

1. Мислення, інтелект:

- продуктивне (творче) - репродуктивне;
- наочно - образне;
- наочно - дійове;
- словесно - логічне (вербальне і невербальне);
- практичне і теоретичне;
- інтуїтивне - логічне;
- загальна ерудиція;
- спеціальні (конкретні) знання і розумові вміння.

2. Сприйняття, пороги чутливості:

- зорове;
- слухове;
- тактильне;
- кінетичне;
- смакове;
- міжособистісне, соціальне.

3. Пам'ять, обсяг пам'яті, швидкість запам'ятовування:

- довільна і мимовільна;
- довготривала, короткочасна;
- сенсорна (до 1 секунди): зорова і слухова;
- логічна;
- подібна;
- емоційна;
- сенсомоторна (рухова).

4. Увага, переключення, обсяг уваги:

- довільне (концентрація уваги) і мимовільне;
- стійкий і нестійкий.

5. Властивості нервової системи:

- сила;

- рухливість;
 - врівноваженість;
 - лабільність і динамічність.
6. Рухові характеристики:
- координація рухів (по конкретних руховим органам);
 - тремор рук;
 - швидкість реакції.
7. Комунікативні характеристики:
- екстравертірованность - інтровертірованность (пов'язано з властивостями нервової системи);
 - організаторські здібності, готовність до лідерства;
 - комунікативні здібності, чарівність;
 - мова: зовнішня - внутрішня, вербальна - невербальна, усна - письменна; висота, сила, тембр голосу;
 - комунікативна вихованість і такт;
 - почуття гумору, дотепність.
 - мотивація:
 - професійні інтереси і схильності;
 - стійкість мотивів;
 - узгодженість, несуперечність мотивів.
8. Ціннісно - моральні характеристики:
- співвідношення професійних і поза професійних цінностей;
 - ієрархія цінностей (загальна і професійна);
 - смисли професійної діяльності та їх відповідність загальним життєвим сенсів; рівень усвідомлення цих смислів;
 - доброта;
 - безкорисливість;
 - чесність, порядність;
 - обов'язковість, відповідальність, старанність;
 - самокритичність.
9. Вольові характеристики:
- сміливість, рішучість;
 - цілеспрямованість;
 - осмисленість відповідальних дій;
 - емоційна стійкість;
 - схильність до ризику.
10. Естетичне почуття, художній смак:
- конкретні естетичні здібності (музичні, художні, моторні та ін);
 - продуктивна і репродуктивна художня орієнтація .12 . Професійний і життєвий досвід;
 - здатність розумно осмислювати важкі життєві і професійні конфліктні ситуації;

- здатність розумно діяти у важких ситуаціях.
11. Психофізіологічні характеристики людини:

- фізична сила;
- витривалість;
- стомлюваність.

У науковій літературі виділяються наступні професійно - важливі якості педагога:

- емоційність (А.О. Прохоров, Т.Г. Сириця, В.П. Трусов);
- товарицькість (Н.В. Кузьміна, В.І. Геніцинській);
- ідейно - політична активність (М. Ачиллов, Ф.Н. Гоноболін);
- пластичність поведінки (Н.В. Кузьміна);
- здатність розуміти учнів і керувати ними (Е.А. Гришин, Ф.Н. Гоноболін);
- володіння досконало методами викладання (Л.М. Портнов);
- любов до дітей (Ш.А. Амонашвілі, Н.І. Поспелов);
- емпатія (В.Н. Козиев, А.Е. Штейнмец);
- соціальна зрілість особистості (І.А. Зязюн, Н.П. Лебедик) [3].

Література

1. Иванова Е.М. Психотехнология изучения человека в трудовой деятельности. – М.: МГУ, 1992.
2. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002.
3. Рогов Е.И. Личность в педагогической деятельности. – Ростов-на-Дону: РГПУ, 1994.

Додаток Г – **ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ**

Логічно струнка система аналізу відвіданого лекції викладача здійснюється за такою приблизною схемою:

1. Попередні відомості про досліджуваної науці, студентської аудиторії викладача.
2. Підготовка викладача до лекції.
3. Організаційне початок лекції та підготовка до неї студентів.
4. Принципи вузівської дидактики та відображення їх у змісті лекції.
5. Зміст і внутрішня структура лекції.
6. Зовнішня структура і методика проведення лекції викладачем.
7. Комуникативна поведінка викладача:
 - a) вміння встановлювати контакт;
 - b) вміння підтримувати контакт;
 - c) вміння погоджувати невербальну поведінку з вербальними засобами ;
7. Вимоги до промови:
 - чітка вимова;
 - простота і ясність викладу;
 - послідовність і чіткість пояснення;
 - переконливість і логічність доводів;
 - націлений виступ (викладач повинен заздалегідь знати, що він хоче сказати і підбирати аргументи).
8. Вимоги до форми мовлення:
 - виразна вимова;
 - нормальний і середній темп;
 - співмірність сили голосу;
 - зміна темпу, вміння зробити паузу, щоб дати можливість студентам осмислити сказане;
 - багатий словниковий запас і відсутність зайвих слів або виразів.

Висновки за змістом і методиці читання лекції.

Додаток Д – МЕТОДИКИ ВИЯВЛЕННЯ ПОТРЕБИ У СПІЛКУВАННІ

*Тест на професіональну і педагогічну товариськість
(за В. А. Кан-Каліком і М. Д. Нікандровим)*

Інструкція: відповідно з вашою думкою дайте відповідь "так", "ні" або "іноді" на наведені нижче питання:

1. Вам належить ординарна або ділова зустріч. Вибиває вас з колії очікування її?
2. Не відкладаєте ви візит до лікаря до тих пір, поки стане вже несила?
3. Чи викликає у вас сум'яття або незадоволення доручення виступити з доповіддю, повідомленням, інформацією на будь-якій нараді, зборах чи іншому заході?
4. Вам пропонують виїхати у відрядження в місто, де ви ніколи не були. Прикладіть ви максимум зусиль, щоб уникнути відрядження?
5. Чи любите ви ділитися своїми переживаннями з ким би то не було?
6. Роздратовані ви, якщо незнайома людина на вулиці звертаються до вас з проханням (показати дорогу, назвати час, відповісти ще на якесь питання)?
7. Чи вірите ви, що існує проблема "батьків і дітей" і що людям різних поколінь важко розуміти один одного?
8. Посоромиться ви нагадати знайомому, що він забув повернути вам гроші, які зайняв кілька місяців тому?
9. У ресторані або в їдальні вам дали явно неякісне блюдо. Ви промовчіть?
10. Опинившись один на один з незнайомою людиною, ви не вступите з ним у бесіду і будете перейматися, якщо першим заговорить він. Чи правда це?
11. Чи боїтеся ви брати участь у будь-якій комісії з розгляду конфліктних ситуацій?
12. У вас є власні суто індивідуальні критерії оцінки творів мистецтва, літератури, культури і ніяких «чужих» думок на цей рахунок ви не визнаєте. Це так?
13. Почувши де-небудь "в кулуарах" висловлювання явно помилкової точки зору за добре відомим вам питання, віддаєте перевагу ви промовчати і не вступати в суперечку?
14. Чи викликає у вас досаду яке-небудь прохання допомогти розібратися в тому чи іншому службовому питанні чи навчальній темі?
15. Охочіше ви викладаєте свою точку зору (думку, оцінку) в письмовому вигляді, ніж в усній формі?

Обробка результатів: за кожне "так" нарахував собі 2 бали, "іноді" - 1 бал, "ні" - 0 балів. Підрахуйте загальну кількість набраних вами балів.

28-30 балів. Ви явно некоммунікбельності, і це ваша біда, тому що страждаєте від цього більше за все ви самі. Але і близьким вам людям нелегко. На вас важко покластися в справі, яка вимагає від виконавців групових зусиль. Намагайтеся стати товариським, контролюйте себе.

24-28 балів. Ви замкнуті, неговіркий, віддаєте перевагу самотності, і тому у вас, напевно, мало друзів. Нова робота і необхідність нових контактів якщо і не кину вас у паніку, то надовго виводять з рівноваги. Ви знаєте цю особливість

свого характеру і буваєте незадоволені собою. Але не обмежуйтесь тільки таким невдоволенням, у вашій владі переламати ці особливості характеру. Хіба не буває, що при будь-якої сильної захопленості ви купуєте "раптом" повну комунікабельність? Варто тільки підбадьоритися.

19-23 бали. Ви до певної міри товариські й в незнайомій обстановці відчуваєте себе цілком упевнено. Нові проблеми вас не лякають. І все ж з новими людьми ви прийдіть з оглядкою, у суперечках і дискусіях берете участь неохоче. У ваших висловлюваннях часом занадто багато сарказму без всякого на те підстави. Ці недоліки виправити.

14-26 балів. У вас нормальна комунікабельність. Ви допитливі, охоче слухаєте цікавого співрозмовника, достатньо терплячі в спілкуванні з іншими, відстоюєте свою точку зору без запальності. Без неприємних переживань йдете на зустріч з новими людьми. У той же час ви не любите гучних компаній, екстравагантні витівки і багатослівність викликають у вас роздратування.

9-13 балів. Ви дуже товариські (часом, бути може, навіть надміру). Цікаві, говіркі, любите висловлюватися з різних питань, що часом викликає роздратування навколишніх. Охоче знайомитися з новими людьми. Любите бути в центрі уваги, нікому не відмовляєте в проханнях, хоча і не завжди можете їх. Виконати. Буває, розлютитися, але швидко відходите. Чого вам недостатньо, так це посидючості, терпіння і відваги при зіткненні з серйозними проблемами. При бажанні, однак, ви можете себе змусити не відступити.

4-8 балів. Ви, мабуть, "сорочка-хлопець". Товариськість б'є з вас ключем, ви завжди в курсі всіх справ. Любите приймати участь у всіх дискусіях, хоча серйозні теми можуть викликати у вас мігрень або навіть нудьгу. Охоче берете слово з будь-якого питання, навіть якщо маєте про нього поверхневе уявлення. Скрізь відчуваєте себе в своїй тарілці. Беретеся за будь-яку справу, хоча далеко не завжди можете успішно довести її до кінця. З цієї причини керівники та колеги ставляться до вас з деяким побоюванням і сумніви. Задумайтеся над цим.

Менше 3 балів. Ваша комунікабельність носить болісний характер. Ви балакучий, багатослівні, втручається у справи, які не мають до вас ніякого відношення. Беретеся судити про проблеми, в яких абсолютно некомпетентні. Свідомо чи несвідомо ви часто буваєте необ'єктивні. Серйозна робота не для вас. Людям – і на роботі, і вдома, і взагалі всюди – важко з вами. Вам потрібно попрацювати над собою і своїм характером. Перш за все виховуйте в собі терплячість і стриманість, шанобливо ставитесь до людей і, нарешті, подумайте про своє здоров'я – такий "активний" стиль життя не проходить безслідно.

Тест на потребу у спілкуванні

Інструкція: якщо ви згодні з твердженнями, наведеними нижче, проставте знак "+" проти відповідних номерів в опитувальному аркуші. Якщо не згодні, проставте "—".

1. Мені приносить задоволення брати участь у різного роду урочистостях.
2. Я не "можу придушити свої бажання, навіть якщо вони суперечать бажанням моїх товаришів.
3. Мені подобається висловлювати будь-кому своє розташування.

4. Я більше зосереджений на придбанні впливу, ніж дружби.
5. Я відчуваю, що по відношенню до друзів у мене більше прав, ніж обов'язків.
6. Коли я дізнаюся про успіх мого товариша, у мене чомусь погіршується настрій.
7. Щоб бути задоволеним собою, я повинен комусь у чомусь якось допомогти.
8. Мої турботи зникають, коли я опиняюся серед друзів.
9. Мої друзі мені ґрунтовно набридли.
10. Коли я роблю важливу роботу, присутність людей мене дратує.
11. Притиснутий до стіни, я кажу лише ту частку правди, яка, на мою думку, не зашкодить моїм друзям і знайомим.
12. У важкій ситуації я думаю не стільки про себе, скільки про поблизу – ком людину.
13. Неприємності у друзів викликають у мене таке співчуття, що я можу захворіти.
14. Мені приємно допомагати іншим, навіть якщо це і приносить мені значні труднощі.
15. З поваги до одного я можу погодитися з його думкою, навіть якщо він і неправий.
16. Мені більше подобаються пригодницькі оповідання, ніж розповіді про кохання.
17. Сцени насильства в кіно вселяють мені огиду.
18. На самоті я відчуваю тривогу і напруженість більше, ніж коли знаходжуся серед людей.
19. Я вважаю, що основною радістю в житті є спілкування.
20. Мені шкода бездомних кішок і собак.
21. Я вважаю за краще мати поменше друзів, але зате близьких.
22. Я люблю бувати серед людей.
23. Я довго переживаю після сварки з близькими.
24. У мене виразно більше близьких друзів, ніж у багатьох дружніх людей.
25. У мені більше прагнення до досягнень, ніж до дружби.
26. Я більше довіряю власній інтуїції та уяві в думці про людей, ніж судженням про них з боку інших людей.
27. Я надаю більшого значення матеріальному забезпеченню і благополуччю, ніж радості спілкування з приємними мені людьми.
28. Я співчуваю людям, у яких немає близьких друзів.
29. По відношенню до мене люди часто невдячні.
30. Я люблю оповідання про безкорисливу дружбу.
31. Заради друга я можу пожертвувати своїми інтересами.
32. У дитинстві я входив в компанію, яка завжди трималася разом.
33. Якщо б я був журналістом, то я б із задоволенням писав про силу дружби.

Підрахуйте кількість відповідей " – " на запитання 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 25, 27, 29 і кількість відповідей "+" на всі інші питання, для конкретного випадку.

Якщо отримана сума *менше 23 балів* – потреба в спілкуванні дуже низька, *23-26* – низька, *27-28* – середня, *29-30* – висока, *31 і вище* – дуже висока.

Тест на схильність до самотності

Наскільки ви схильні до самотності? Це питання не випадковий, адже існує особлива категорія людей – тих, кому не нудно наодинці з собою. Вони здатні гуляти одні, до самозабуття захоплюватися якимсь заняттям. Іншим же необхідна компанія – для того, щоб не відчувати себе нещасними і всіма покинутими.

1. Чи можете ви після занять відправитися бродити по місту один?
2. Чи вважаєте ви катастрофою, якщо вам ні з ким поїхати відпочити на канікули, у відпустку (немає компанії)?
3. Через дві години у вас цікава зустріч. Чи можете ви зайняти себе на цей час?
4. Ви любите дивитися на полум'я багаття?
5. Ви зайняті чимось важливим. У такі хвилини вас дратують телефонні дзвінки?
6. Ви любите ходити пішки?
7. Ви можете зустріти Новий рік на самоті і залишитися при цьому в гарному настрої?
8. На день народження ви запрошуєте зазвичай багато гостей?
9. Чи відчуваєте ви себе абсолютно вільно, перебуваючи в компанії чотирьох незнайомих людей?
10. Ви опинилися в чужому місті і не можете відшукати потрібну вам вулицю. Як ви вступите:
 - а) запитаете у перехожого;
 - б) зверніться в кіоск міськдовідка;
 - в) спробуєте знайти самі?
11. Ви любите подарунки?
12. Ви мрієте стати актором?

Нарахувати собі по 1 балу за відповідь "так" на питання 1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12; за відповіді "ні" на запитання 2, 8, 9, 11 і по 2 бали за відповідь «так» на запитання 10в.

Більше 8 балів. Ви безумовно схильні до самотності. Ви любите подумати, проаналізувати різні ситуації, просто помріяти або споглядати. При такому способі життя можна стати відлюдним.

4-8 балів. Ви в міру товариські, проте час від часу вам просто необхідно побути одному, щоб привести свої думки і почуття в порядок. Але досить вам провести хоча б кілька годин на самоті, і ви знову здатні з задоволенням спілкуватися з людьми.

Менш 4 балів. Ви людина вельми товариський. Вам неприємна самотність. Створюється враження, що ви не завжди любите обдумувати свої дії. Ви забуваєте, що пара годин, проведених наодинці з самим собою, часто зменшує ймовірність багатьох життєвих помилок.

Тест "Чи приємно з вами спілкуватися?"

Якщо людина товариська, то це далеко не означає, що з ним приємно розмовляти. Є люди, які своєю товариськістю набридають кожному буквально з перших хвилин розмови. Перевірити, приємний чи ви співрозмовник в очах інших людей, можна, відповівши на наступні питання:

1. Ви любите більше слухати, ніж говорити?
2. Ви завжди можете знайти тему для розмови навіть з малознайомою людиною?
3. Ви завжди уважно слухаєте співрозмовника?
4. Чи любите ви давати поради?
5. Якщо тема розмови вам не цікава, чи станете ви показувати це співрозмовникові?
6. Ви роздратовані, коли вас не слухають?
7. У вас є власна думка з будь-якого питання?
8. Якщо тема розмови вам незнайома, чи станете ви її розвивати?
9. Ви любите бути центром уваги?
10. Чи є хоча б три предмети, за якими ви володієте достатньо точно міцними знаннями?
11. Ви хороший оратор?

За відповіді "так" на питання 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11 і "ні" на 4, 6 нарахуйте по 1 балу.

1-3 бали. Важко сказати, чи то ви мовчун, з якого не витягнеш жодного слова, чи то настільки ґрунтовні, що вас намагаються уникати, але факт залишається фактом – спілкуватися з вами далеко не завжди приємно, а найчастіше просто важко.

4-6 балів. Ви, може бути, і не надто товариський чоловік, але майже завжди уважний і приємний співрозмовник. Ви можете також бути розсіяним, якщо у вас немає настрою, але ви не вимагаєте в такі хвилини особливої уваги до вашої персони від навколишнього.

9-11 балів. Ви, напевно, вважаєтесь серед ваших знайомих одним з найбільш приємних у спілкуванні людей. Але, може бути, вам самому стає несила від тієї ролі, яку іноді доводиться грати, щоб не розчарувати оточуючих. Адже вони настільки звикли до вашої "приємності", що не бажають прощати вам навіть найменшого від неї відступу. А змушувати себе відповідати тільки зовнішнім очікуванням, боятися проявляти свої власні вимоги до інших людей – справа дуже важка, стомлююче.

Додаток Е - ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Охарактеризуйте історію становлення і розвитку вищої школи й освіти в Україні.
2. Поясніть, у чому полягають функції педагогіки як науки.
3. Поясніть, як розуміти вирази "педагогіка як функція прикладної науки", "педагогіка як мистецтво".
4. Як ви вирішите суперечку між тими, хто вважає педагогіку наукою, й тими, хто вважає її мистецтвом? Аргументуйте свою позицію.
5. Проаналізуйте вплив особистості викладача вищої школи на становлення особистості майбутнього фахівця.
6. Назвіть функції викладача.
7. Охарактеризуйте якості викладача-вихователя.
8. Перелічіть педагогічні вміння викладача вищої школи.
9. Поясніть, у чому полягають дидактичні вміння викладача вузу.
10. Перерахуйте перцептивні вміння викладача вищої школи.
11. Назвіть вміння в галузі педагогічної техніки.
12. Охарактеризуйте предмет педагогіки вищої школи, її основні категорії.
13. Визначить поняття "навчання", "освіта".
14. Поясніть співвідношення понять "навчання" і "освіта".
15. Поясніть сутність педагогічного процесу у вищої школи.
16. Перелічіть закономірності педагогічного процесу.
17. Охарактеризуйте цілі навчання і виховання у вищої школи.
18. Проаналізуйте закономірності процесу розвитку індивіда.
19. Визначить особливості студентського віку.
20. Визначить поняття дидактики.
21. Назвіть основні дидактичні ідеї, обгрунтовані Я.А.Коменським, К.Д.Ушинським.
22. Окресліть основні завдання реформування змісту освіти й організації процесу навчання, визначені Державною національною програмою "Освіта" ("Україна ХХІ століття").
23. Охарактеризуйте сутність навчання у вищої школи.
24. Проясніть методологічні основи навчання у вищої школи.
25. Перелічіть рушійні сили навчального процесу у вузі.
26. Розкрийте головну соціальну функцію навчання у вищої школи.
27. Поясніть, у чому полягає логіка навчального процесу у вузі.
28. Поясніть, що ви розумієте під мотивами навчання. Назвіть основні мотиви, поясніть їх сутність.
29. Охарактеризуйте типи навчального процесу в сучасному вузі.
30. Визначте обсяг поняття "психологічні основи процесу навчання".
31. Поясніть, у чому полягає головна функція проблемного навчання.
32. Визначте роль і місце проблемного навчання на різних етапах навчального процесу у вищої школи.
33. Розкрийте зміст проблемного запитання, проблемного завдання і проблеми.

34. Сформулюйте принципові ідеї, що визначають спільність навчального і наукового пізнання.
35. Поясніть, у чому полягає принципова відмінність процесу навчання від наукового пізнання.
36. Розкрийте наукові засади проблемного навчання.
37. Визначить поняття оптимізації навчального процесу у вузі.
38. Назвіть вимоги та шляхи оптимізації навчального процесу.
39. Визначить поняття "принципи навчання" та назвіть їх.
40. Визначте функції принципів навчання та їхню номенклатуру.
41. Поясніть, у чому полягає регулятивна функція принципів навчання у вузі.
42. Розкрийте зміст методологічно-евристичних функцій принципів навчання у вищій школи.
43. Наведіть приклади дії динамічних і статичних законів (закономірностей) навчання.
44. Охарактеризуйте основні принципи навчання у вищій школи.
45. Поясніть, чим відрізняються принципи і закономірності навчання.
46. Окресліть принцип емоційності навчання.
47. Поясніть, яке значення має для практичної педагогіки вчення про вікові й індивідуальні особливості студентів.
48. Охарактеризуйте сутність методів, прийомів і засобів навчання у вузі.
49. Охарактеризуйте основні види методів навчання у вузі.
50. Поясніть, у чому ви вбачаєте відмінність між поняттями "методи навчання", "прийоми навчання", "засоби навчання". Наведіть приклади.
51. Згрупуйте перераховані нижче методи навчання: лекція, демонстрація, синтез, лабораторна робота, аналіз, дедукція, частково-пошуковий і дослідний методи.
52. Перелічить основні форми організації навчання у вищій школи.
53. Визначте достоїнства і вади форм організації навчального процесу у вітчизняній вищій школи.
54. Поясніть, у чому полягають переваги лекційного викладання.
55. Проаналізуйте, чим зумовлюється зростання ролі лекцій у сучасній вищій школи.
56. Проаналізуйте основні недоліки у проведенні лекційних занять.
57. Визначте найважливіші загально дидактичні вимоги до побудови вузівського лекційного курсу, його структури.
58. Розкрийте поняття науковості змісту лекційного курсу. Чи згодні ви з категоричним твердженням, що лекція є основною формою організації навчання у вищій школи? Обґрунтуйте свою позицію.
59. Проясніть, у чому полягає педагогічний зміст проблемного викладу лекції, а також частково-пошукової її організації.
60. Розкрийте організаційні аспекти лекційного викладання у вузі.
61. Охарактеризуйте систему контролю за якістю засвоєння лекційного матеріалу студентами і якістю викладання.
62. Поясніть, чи є різниця між методикою і технікою читання лекції.

63. Лекція монолог чи діалог? Обґрунтуйте свою позицію.
64. Пояснить, що таке структура лекції.
65. Визначте основне коло питань, що характеризують подання викладачем нового матеріалу на лекції. Розкрийте їх зміст.
66. Охарактеризуйте сучасні проблеми лекційного викладання, які потребують ще свого вирішення.
67. Чи поділяєте ви твердження про те, що лекція дає загальний напрям самостійної роботи студентів?
68. Обґрунтуйте свою позицію у питанні вільного відвідування лекцій студентами.
69. Роз'яснить, яке місце посідає лекція у структурі так званого модульного навчання.
70. Дайте визначення самостійної роботи студентів.
71. Пояснить, чому Я.А.Коменський так високо цінував самостійну працю.
72. Назвіть основний документ, що регламентує співвідношення аудиторної і поза аудиторної роботи студентів у вузах України.
73. Що, на вашу думку, гальмує ефективну організацію самостійної роботи студентів у сучасної вищої школи.
75. Охарактеризуйте основні форми самостійної роботи студентів.
76. Що вам відомо про передовий досвід вузів в організації самостійної роботи студентів у поза лекційний час?
78. Визначте позитивні сторони і недоліки в організації науково-дослідної Роботи студентів на вашому факультеті.
79. Які заходи, на вашу думку, могли б сприяти поліпшенню самостійної навчальної і наукової роботи студентів.
80. Назвіть основні принципи контролю навчальної роботи студентів.
81. Пояснить, у чому полягає значення попередньої перевірки знань, умінь і навичок студентів.
82. Визначте сутність і основні завдання поточної перевірки успішності студентів у вузі.
83. Пояснить, у яких формах організації навчального процесу здійснюється поточна перевірка успішності студентів.
84. Розкрийте зміст поняття "підсумкова перевірка успішності студентів".
85. Визначте головні завдання заліків та курсових іспитів.
86. Охарактеризуйте наявні недоліки в організації контролю навчальної роботи студентів, виходячи зі свого власного досвіду. Обґрунтуйте свою позицію з цього питання.
87. Розкрийте зміст понять "критерії оцінки" і "норми оцінки" знань, умінь і навичок студентів.
88. Визначте, коли виставляється оцінка "відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно".
89. Визначте поняття "виховання" та розкрийте його сутність.
90. Назвіть основні структурні елементи системного підходу до виховання студентів.

91. Розкажіть, яку роль у розвитку особистості відіграє активність самої особистості? Розкрийте це питання, спираючись на ваш власний досвід вузівського життя, теорію і практику сучасних педагогіки й психології.
92. У чому полягає сутність колективу? Які закономірності його розвитку?
93. Яку роль відіграють лідери академічної групи, курсу, факультету у формуванні, розвитку студентського гурту? Які недоліки в розвитку вашого колективу ви бачите? Що потрібно зробити для їх усунення?

Зміст

Вступ	3
1. Навчальна програма дисципліни	4
2. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних самостійних завдань	13
3. Рекомендована література	26
4. Самоконтроль і контроль знань студентів	27
Додаток А – Зразок оформлення титульної сторінки	42
Додаток Б – Професіограма викладача ВНЗ	43
Додаток В – Професійно – важливі якості викладача ВНЗ	48
Додаток Г – Орієнтовна схема аналізу лекційного заняття	51
Додаток Д – Методика виявлення потреби у спілкуванні	52
Додаток Е – Перелік питань до заліку	57